

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

XV. évfolyam.

5-6. szám.

1906.

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET ÉRTESITŐJE.

*

SZERKESZTI:

MERZA GYULA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TARTALOM: Hankó Vilmos dr.: Tulipán a fürdőben és a gyógyító forrásban. — Hangay Oktáv: A runki szorosról (Dunkey Elek 4 fényképfölvételével). — Vischer János: Tusnád fürdő és kirándulóhelyei (3 képpel). — Téglás István: A tiliskai temető (szerző egy tollrajzával). — Tanács József: A Dragán-völgyében (egy képpel). — Szádeczky Lajos dr.: Szováta és vidéke. (Egy színes műmelléklettel és 3 más képpel). — Különművek: Színes műmellékletünk. — Angol kalauz. — Képes levelezőlapok kiállítása — Az E. K. E. f. évi kirándulásai. — Visszhang a turi hasadékbán. — Vezérek választása. — Könyvesház: Az őseMBER élete. — Turistaigazságok. — Egyesületi élet: Az E. K. E. révi osztályának I. közgyűlése.

ELŐFIZETÉSI ÁRA 10 KOR.

AZ E. K. E. RENDES TAGJAI TAGDÍJUK FEJÉBEN INGYEN KAPJÁK.

MEGJELENIK IDŐKÖZÖNKÉNT.

KOLOZSVÁR,

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET KIADÁSA.

1906.

ERDÉLYI MŰZSOM

419 * 1906 DEC 31

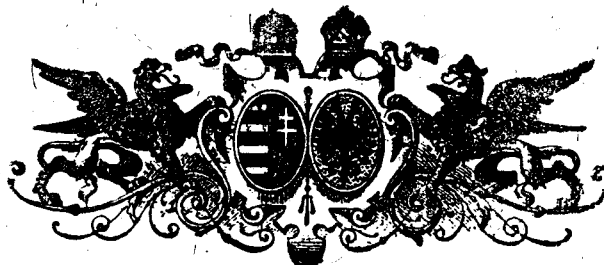
NYOMTÁRA

Sárga Gergely Wesselényi Malós-utca (Belhid-utca) 8. **fehérnemű, vászon és férfi divat raktára Kolozsvárt,**

Teljes menyasszonyi kelengyék kiállítása. Legújabb bel- és külföldi fehérnemű különlegességek és férfi divatcikkek nagy raktára. — **Wein Károly és Társa** késmárki vászon és asztalneműgyár főraktára. **D ú s v á l a s z t é k** valódi Richter-féle, rumburgi vászon, chiffon, Regenhart- és Raymann-féle asztalneműek, szőnyegaruk, paplan, mátiac, függönyök és pokrócokból. **Szabott árak! Pontos kiszolgálás!**

Hazai gyártmányu árúkbán nagy választék.

Cs és kir.
udvari
szállító.

Szerb kir.
udvari
szállító.

Neumann N.

férfi- és gyermekruhatelepe Kolozsvár, Mátyás király-tér 14. sz.,

a tavaszi és nyári idényre

tavaszi és nyári öltönyöket, átmeneti kabátokat (Doubl Ulster) Havelokujakkal és ujjak nélkül, rövid gazd. kabátok a legújabb kivitelben.

Nagy választék fiu- és leányruhák- és felsőkabátokból.

— Minták és képes árjegyzékek ingyen és bérmentve. —

Levélben való megrendeléseknél elegendő mértéknek egy régi öltöny beküldése. — Gyermekruhák rendelésénél elegendő, ha a gyermek korát, a kívánt színt és árt velem közlik.

Zurista-, vadász-, kerékpár-öltönyök és vizmentes gallérok készen azonnali öltözködésre.

**A révi
ZICHY-
barlang**

leírása külön füzetben is megjelent. Ára 20 fillér. A kirándulóknak részletes fölvilágosítással szolgál az E. K. E. Közp. Irodája (Kolozsvár, Mátyás-ház) és a révi osztály ügyv. elnöksége (*Hollóssy* Gyula, körjegyző — Rév.)

Kérjük E. K. E. gyűjtőt!

5% az E. K. E. javára.

E. K. E.-gyűjtő

megrendelhető az *Unió* magyar-általános gyűjtőgyár részvény-társulatnál, Budafok.

BURGER FRIGYES

gyógyáru-, vegyszer- és illatszer-üzlete
Kolozsvár, Mátyás kir.-tér (Szathmáry-féle ház).

A Karolina orsz. kórház, Vörös-Kereszt kórház, M. kir. államvasutak, M. kir. tud. egyetemi intézetek, több betegsegélyző pénztár és vidéki kórház gyógyanyag- és kötszer szállítója.

Dús raktárt tartok mindennemű e szakmába való anyagokból.

Mindennemű bel- és külföldi
gyógyáru különlegesség.

Angol, francia illatszer- és
pipere-cikkek.

Gumi-különlegességek (prae-
servativ) férfiaknak és
hölgyeknek.

Háztartási cikkek, padló-
fénymazak. — Ásványos
gyógyvizek.

Gazdasszonyok figyelmébe!

Előírásom szerint gyorsan,
olcsón és tisztán lehet min-
denféle likőrt és rumot
házilag előállítani.

Árjegyzékkel szívesen szolgálok.

Turistáknak való zsebgyógy-
tár 2 koronától 5 koronáig.

Kola készítmények, erő-
sítő szernek, fáradalmas
utazásoknál.

Ámor arc-crème a legjobb bőrápoló!

Zsirtalan! 1 tégely ára 1 korona.

Részletes árjegyzékkel szívesen szolgál **BURGER FRIGYES.**

Arcképes igazoló!

Ezzel az E. K. E. tagjai utazási és vásár-
lási előnyöket, szórakoztató, hírlap- és fürdő-
kedvezményeket élveznek. Ára 1 korona. Köz-
hasznú turista-zsebnaptárral van egybekötve.

Czink József

Első erdélyrészi műruhafestő és (Chemische) tisztító intézete

Kolozsvárt, Wesselényi Miklós-utca 25. sz.

Műhely: Dézma-utca 5. saját házában

Festésre és tisztításra elvállal megfoltosodott és szinehagyott női, férfi és gyermekruhákat teljesen lejtetlen állapotban, függönyöket, butorszöveteket, agytakarókat, szöveteket, kendőket, stb. a leg-tökéletesebben és olcsó árak mellett eszközöl. Előforduló gázaseteknél a ruhák 24 óra alatt festetnek feketére.

Irodalom.

Fürdőző tagjaink figyelmébe. Az E. K. E. évről-évre kis füzetkében foglalja össze mindazokat a kedvezményeket, a melyeket a tagok kényelmére és előnyére megszerezni törekszik.

A fürdőidény beálltával ujjalag föl-hívjuk az érdeklődők figyelmét, hogy egy korona és vizitalakú fénykép beküldésével ne késsenek megrendelni az E. K. E. arcképes igazolóját, mely turista-naptárral ellátva tetemes fürdőkedvezményeket, utazási előnyöket és hirdapoknál előfizetési mérsékléseket biztosít, ami az évi 6 kor. rendes tagsági díjat jóval fölülmúlja.

Megrendelhető az E. K. E. irodájában (Kolozsvár, Mátyás-ház).

Seprósi Czárán Gyula. Ezalatt a cím alatt külön lenyomatban is kiadta az E. K. E. Szádeczky Gy. dr. Czáránról irt visszaemlékezését. — A 15 oldalra terjedő kegyeletes nekrológ meglepő közvetlenséggel tárgyalja a nagy természetbarát élet-rajzát, életének intimebb epizódjait és turista-alkotásait. — A kis füzet ára a révi szorosban emelendő „Czárán emlék” javára 1 korona. Minden ilyenmő adomány az E. K. E. pénztári osztályához intézendő.

Gyűjtsük az erdélyi tájképes levelező lapokat! Az E. K. E. táj- és néprajzi muzeumában képeslap-kiállítás nyílt meg, melynek ötletéből az az eszme merült fel, hogy ezt a kiállítást állandósítsuk és ne csak új, de lehetőleg még

régi, forgalomból kiment képes levelező lapokkal is kiegészítsük. Hiszen a képfölvételek olyan sokfélék és változatosak, hogy még az egyformáknak is meg van a maguk saját egyénisége. A városok, sőt a falvak, de még a természeti szépségek jellege is folytonosan változik, miért is a régi fölvételeknek idővel a tájrajzi értéke mintegy történeti zománcot kap. Ennélfogva fölkerjünk az E. K. E. amatőrjeit, gyűjtőit, valamint összes tagjait, hogy a birtokukban lévő esetleg beírt régi erdélyi képes lapjait selejtezze ki s a fölös netán kettős példányokat bocsássa az E. K. E. tulajdonába. Ezzel azt a célt szolgáljuk, hogy a tájképek és városi képek folyton változó karakterét összehasonlíthatjuk s az egy és ugyanazon vidékről fölvett fotografiák sokféleségéből a laikus közönségben még jobban fölébreszthetjük a honismeret terjesztését, a szülőföld szeretetét és az azzal kapcsolatos hazafias érzelmek ápolását. És a közénk vetődő idegen, látva a hazaszeretetnek ezt a képekben megnyilatkozó kultuszát, kétszeres érdeklődéssel fog legszébb tájaink színhelyén, azok természeti szépségeiben gyönyörködni és bennünket megbecsülni. Ajánljuk az eszme pártolását és kérjük t. tagjainkat, hogy erdélyi képes levelezőlapjaikkal országrésznk tájrajzi szemléltetését minél gazdagabbá és tökéletesebbé tenni segítsenek.

Alapított 1865.

Eisenberger Ábrahám

Alapított 1865.

uri szabó és ruha nagy raktáros.

Ajánlja dúsán felszerelt **szövetraktárát** u. m. hazai, angol, skót szövet-különlegességeket a legdivatosabb kivitelben, legújabb szabással és a leggondosabb elkészítéssel. Továbbá ajánlja dúsán felszerelt **raktárát**, melyben állandóan a legdivatosabb öltönyök, felöltők, uszterek, lovagló és sport-ruhák rendelhetők. Továbbá vannak raktáron városi és utazó bundák, valamint dán bőrkabátok a legdrágább kivitelig.

Szolid kiszolgálásról cégem régi fennállása biztosítja a mélyen tisztelt vevőközönséget. Vidéki megrendelések a legnagyobb gonddal lesznek elintézve azon nap. A miért is legnagyobb bizalommal fordulhatnak cégemhez, hol a legelőnyösebb kiszolgálásról fognak meggyőződni.

Magamat becses pártfogásukba ajánlva, maradtam

Eisenberger Ábrahám, uri szabó.

Kolozsvár, Wesselényi Miklós-utca, Kornis-utca sarok

Nyomatott Gombos Ferencnél Kolozsvárt, Deák Ferenc-utca 12. szám alatt.

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

Kiadja: az **Erdélyi Kárpát-Egyesület.**

Tulipán a fürdőben és a gyógyító forrásban.

tulipán jegyében megindított hazafias mozgalom felkeltette a magyar lelkek érdeklődését minden iránt, ami a mienk, ami a magyar földnek és a magyar munkának a terméke. Nagy a mi reménységünk, hogy a lelkeknek ez a felbuzdulása rövid idő alatt csodás dolgokat fog művelni; mindenekelőtt gyökeresen átformálja a statisztikának adatait, amelyek hűségesen elmondják: mennyivel adózunk mi a külföldnek olyan értékekért, amelyek országunkban is megkaphatók.

A magyar ember veszedelmes előítélet rabja. Mihelyt valami külföldi, azt kritika nélkül szebbnek, jobbnak tartja, mint a hazait. Pénzarisztokratáink hölgyei a selymet Lyonból, a csipkét Brüsszelből, ruháikat Párisból, Londonból, szellemi táplálékaikat Berlinből, a húst Bécsből szerzik be. Egyik-másik még a mosást is Párisban végezteti. Cipőt, csizmát behozunk évenként 16 millió-, fabutort 11 millió-, szappant 4 millió-, gyertyát 3 és fél millió, gyufát 2 millió-, kesztyűt 2 és fél millió-, dohányt 16 millió-, élesztőt 2 és fél millió-, bort 9 millió-, cukrot 7 és fél millió, sört 4 millió-, friss gyümölcsöt 5 millió-, ásványvizet 1 és fél millió korona értékben. Ezekért az értékekért, amelyeket itt felemlítettem, évenként 100 milliónál jóval többet fizetünk a külföldnek (nagy részt Ausztriának). Fürdőgyünk mai fejlettsége mellett is 50 millió koronát képvisel, mit magyar családok nyaralás, fürdőzés címén évenként külföldre visznek. Ez a sok pénz, ha visszatartatnók, úgy folyna szét szegény országunkban, mint avar réten a hirtelen jött esőnek az áldása.

Álljunk meg a fürdőknél és gyógyító-forrásoknál!

Megmozdult a városok népe, s keresve-keresi a helyet, hol az életnek, az egészségnek a forrásait a maguk hamisítatlan tisztaságukban feltalálhatja, a hol az élet jó és olcsó, hol négy hetet eltölteni igaz öröm és élvezet, pihenése testnek és léleknek

Erdélyben 41 fürdő kínálja az üdülésnek és az egészség fentartásának olcsó és kényelmes módjait. Ezt a 41 fürdőt alig látogatja évenként összesen 7000 vendég. Ott állanak ezek gyógyítóerőiknek kincseiknek minden csodájával ismeretlenül, elhagyatottan.

Erdély fürdői nemzetgazdaságunknak valóságos rejtett kincsei. Nem is

kell sovinsztáknak lennünk, hogy ezeket a fürdőket felkeressük. Az Erdélyi Kárpát-Egyesületnek fontos feladata minden alkalmat megragadni, hogy a közönségnek és az orvosoknak a figyelmét Erdély fürdői felé irányítsa.

Ha a közönség hónapról-hónapra hallja a figyelmeztetést, hogy csak Erdély fürdőit keresse fel, mert vannak fürdőink, a melyek a külföldiekkel minden tekintetben felveszik a versenyt; ha az ország orvosai lépten-nyomon olvassák a fürdő gyógyító tényezőinek, az ásványvizeknek therapeutikus hatását, illetőleg az empiria és tudományos vizsgálat új adatait: a hatás alól nem fogják kivonhatni magukat.

A magyar közönség éppen úgy nem tudja, mit adott nekünk az erdélyi fürdőkben, ásványvizekben a természet, mint nem tudják a magyar orvosok; csakis ebben találhatja magyarázatát az a körülmény, hogy közönségünk külföldi fürdőbe tódul, orvosaink külföldi fürdőbe küldik betegeiket, idegen vizet itatnak velük. Ismert nevű orvos-egyetemi professzorok még ma is bilini meg fachingeni vizeket rendelnek betegeiknek, nem tudva, hogy legalább is öt víz van Erdélyben, a mely egyiknél is, másiknál is különb (*bodoki Matild, répáti, csik-szent-mártoni* stb.). Midőn a magyar orvosokról szólok, az idősebbeket értem alattuk, a kikre nem volt *Rígler* Gusztáv professzor tanításának hatása.

Az erdélyi ásványvíz-források között 16 van olyan, amelyet jól ismerünk. A 16 víz évi forgalma megközelítőleg 6 millió palack. A félig mesterséges Apollinarisból egymagából 30 millió palackkal töltenek évenként. A 41 erdélyi fürdő mindössze 7000 ember költekezésén gyarapodott. Tekintélyesnek látszó szám, de mi ez pl. Wiesbaden látogatottságához képest, melynek gyógyító forrásainál már évek óta több mint 100.000 ember keres gyógyulást, környékét 100.000 ember gazdagítja pénzével, mintegy húsz millió koronával.

A földes savanyúvizeknek klasszikus képviselői Erdélyben: a *borszéki „Főkút”*, a csikhavasi borvízüzlet *Attila gyógyborvize*, az *árkosi „Glória”*, (mely mint lithion-forrás is elsőrendű) az erdővidéki *Baross-forrás vize*, a *korondi Főkút* és a bibarcfalvi *Borhegyi-forrás vize*. E vizek a mellett, hogy elsőrendű élvezet-italok, mint gyógyító-vizek, különösen emésztési zavaroknál, a légző- és emésztőszervek hurutos bántalmainál, csontlágylásnál, angolkórnál tesznek jó szolgálatot.

Csehország *lugos savanyúvizei* közül a giesshübelit, a krondorfit és a bilinit nagy előszeretettel fogyasztják országunkban ugysis mint élvezeti vizeket, ugysis mint a hurutos betegségek orvosságát. Erdély *lugos savanyúvizei*: a pompás *bodoki Matild*, a *répáti* Magyarország *lugos savanyúvizei* között a legelsők, a *kászoni*, a közel jövőben forgalomba kerülő *csik-szent-mártoni Szent-Anna-forrás* minden tekintetben kiállják a versenyt ezekkel a vizekkel. Csehországban a legimpertinensebb agitáció folyik a föld legjobb lisztje: a magyar liszt ellen, mi magyarok a magyarországi vizek mellőzésevel száz meg százezer palack giesshüblit, krondorfit, meg bilini vizet hozatunk Csehországból.

A vértelen asszonyok és sápadt arcú leányok a franzensbadi, spaai schwalbachi vizek helyett egyenlő értékű vasas orvosságot találnak a kitünő

előpataki, a *felsőrákosi*, az *Attila*, a „*Baross*“, a *borszéki Kossuth*, a *korondi* a *boholti* sat. vizekben

A *lugos sós savanyúvizek* tipikus képviselői: a seltersi és a gleichenbergi vizek; a lélekző utak és tüdők hurutjai esetén, gyomorbántalmakban rendelik az orvosok. A *málnási Mária forrásnak*, a *kovásznai* (Horgác. Hankó), a *Székely Sellers*, a *sztójkai*, a *málnási Siculia*, a *dombháti*, *oláhszentgyörgyi* vizeknek ereje nem kisebb, gyógyító hatása nem alább való, mint a seltersi vizé. E seltersi típusu erdélyi vizek közül különösen a *málnási Mária forrás* vizét karolta fel a közönség és orvosvilág érdeklődése. Az az utolérhetetlen gondosság a kezelésben, becsületesség a kiszolgálásban megtermette a maga gyümölcsét; ma többen, szivesebben és nagyobb eredménnyel isszák, mint magát a seltersi vizet.

Nincs az a betegség, amely gyógyító vizeinkben, fürdőinkben meg ne találná a maga enyhítő orvosságát. A Gondviselés jóvoltából nem kell idegenbe mennünk se egészségért, se felfrissülésért, se pihenésért. Az erdélyi fürdők és nyaralótelepek egy jelentékeny részében megvannak azok a feltételek, amelyeknek Tirol, Svájc, az osztrák és német fürdők látogatottságukat köszönik és még sem élvezik a magyar közönségnek szárnyat adó pártolását.

Három erdélyi fürdő van, a melyeknek berendezésénél a tulajdonosok számoltak a nagy vagyonnak legtulzottabb kényelemszeretetével is. Ilyenek: *Borszék*, *Előpatak*, *Tusnád*, nemcsak az erdélyi fürdőknek, de Magyarország fürdőinek is valóságos gyöngyei.

A 41 erdélyi fürdő között van azonban legalább is 20 olyan, amelyet berendezésének előkelőségénél, kezelésének szoliditásánál, olcsóságánál fogva jó lélekkel ajánlhat még a szerényebb viszonyok között élőknek is minden orvos. A magaslati gyógyítóhelyek közül *Keresztényszigetet*, *Bálványosfürdőt*, *Borszéket*; a tiszta- és földes hévvízű fürdők közül: *Feredő-Gyógyot*, a kénes hévvízű fürdők közül: *Alvácát*; a földes savanyú vízű fürdők közül a pompás *Borszéket*, a legkiválóbb orvosi vezetés alatt álló magyar fürdőt (fürdőorvos Vámosy Zoltán dr. egyetemi m. tanár); az alkalikus savanyú vízűek közül: *Sztójkát*, *Kovásznát*; a vasas savanyú vízű fürdők közül: a kitűnő igazgatás és orvosi vezetés alatt álló *Előpatakot*, a szépséges *Tusnád*, *Korondot*, a melyet tíz és egy néhány év alatt gyönyörű fenyőligetté varázsolt a tulajdonos buzgalma, áldozókészsége, *Bálványosfürdőt*, *Málnást*. *Homoródot*, *Borbereket*; a jód tartalmú konyhasós fürdők közül a mintaszerű orvosi vezetés alatt álló *Báznát*; a konyhasós fürdők közül a forró- és langyos sóstavai révén világhírű *Szovátát* (a folyóirat más helyén az írás egy kiváló mesterének tollából találja Szováta méltatását az olvasó), *Vizaknát*, *Tordát*, *Kolozst*, *Maros-Ujvárt*; a hideg kénesvízű fürdők közül *Büdöspatakot*, stb.

Valamennyien feltalálhatjuk azt, amit a fürdőkben, nyaralóhelyeken a mai idők embere keres: a jót és olcsót együtt. Legyünk egyszer igazságosak! Valamennyi külföldi fürdőt úgy feltüntetni, mint az olcsóság, szoliditás, a kényelem, a rend és a figyelmesség mintaképét, épp oly igazságtalanság, mint aminő valamennyi magyar fürdőről az ellenkezőt állítani. A magyar fürdők elviselhetetlen drágaságáról, nevetségesen hiányos berendezéséről terjesztett hírek nem felelnek meg a valóságnak.

A külföldi fürdőknek rettenetes drágaságáról saját magam szereztem tapasztalatokat. Arra is tudok nem egy esetet, hogy Stájerország, Karintia kies földjéről különösen a gyermekek olyan bajokat hoztak haza, melyeket, ha otthon maradnak, elkerülhettek volna.

A következő összeállításból kitetszőleg fürdők annyi van és annyi-féle, hogy minden külföldivel szemben tudunk erdélyi fürdőt állítani, amelyek gyógyító hatása nem kisebb amazokénál.

Ausset, Berchtesgaden, Gmundent, Ischlt, Interlakent, Mondseet, Reichenhallt, Zell am Seet helyettesítő *szubalpin gyógyhelyek* (1000 m.-ig): *Borszék, Tusnád.*

Cortinát, Davost, Engadin vidékét, St. Moritzot, Toblachot, Semmeringet helyettesítő *alpin gyógyhelyek* (1000 m. körül és ezen felül): *Bálványosfürdő, Kereszténysziget.*

Eggenberggel, Giesshübel-Puchsteinnal, Graefenberggel, Kaltenleutgeben-nel, Kreuzennel, Radegunddal egyenlő értékű *szigorubb hidegvízgyógyintézet*: *Bálványosfürdő.*

Darkaut, Hallt helyettesítheti: *Bázna*, Gmundent, Ischlt, Reichenhallt jól pótolhatják: *Szováta, Vizakna, Torda, Maros-Ujvár, Kolozs, Korond*; Neuhaus fürdőt helyettesítheti: *Feredő-Gyógy*, Nauheimot: *Borszék*, Pyrmontot: *Elbpaták*, Wiesbadent: *Szováta* stb.

Aranyos derűjét meghozta a tavasz; virágba borult a mi virágunk: a szépséges tulipán. A tulipán-szövetség számára hálás feladat volna minden erővel odaműködni, hogy fürdőre szánt pénzünket ne vígyük ki, hanem itthon adjuk tovább, hadd gyarapodjék tőle ez a szegény ország.

Hankó Vilmos dr.

A runki szorosról.

Annak a felséges sziklavilágnak, melyet a Tordához közel fekvő szindi hasadék nyujt, méltó versenytársa a runki szoros. Sőt nemcsak versenytársa, hanem számos turistánál első díjat érdemlő nyertes társa is. A runki szoros ugyanis, azon geológiai szempontból is érdekes tüneménye az Aranyosmelléki csodavilágnak, hogy ott nem kizárólag a mézskő szörnyű pusztulásának s elmállásának romjait szemlélhetjük, hanem mivel ott az ősmészskő találkozik a legősibb természetű kőzetekkel, a legváltozatosabb alakulások sorozatát vehetjük szemügyre. Megtalálja a runki szorosban mindenki azon kutatási teret, melyen dolgozni, tanulni akar. A földírat és geológia művelői a biharjelleg (karsztosodás) rendkívül sokféle felületi formációit tanulmányozhatják s a *Pencsk* tanár által oly széles alapon megkezdett földfelületi mintaképeket a magyar

Dunky Elek fölvétele.

A szoros bejárata Runk előtt.

földiekkel szaporíthatják, avagy beható összehasonlításokat végezhetnek a belgrádi Givics tanár Karsztfenoménjei s a Bihar és Aranyos vidék hasonló jelenségei között. A barlangkutató több érdekes barlangot talál a runki szorosban, a zoologus különleges faunát s a fűvész a legsajátosabb florát fedezi fel az óriási napsziklahátakon. A festő s a tájképek összhangját élvező turista pedig, ha csak egyszer teszi meg figyelmesen az utat Oklostól Lunkáig, kimeríthetetlen változatosságot élvezhet a szoros minden részében.

Ha Kolozsvártól indulunk, egész Nagy Oklosig jó kocsin tehetjük meg az utat, mely Borrévig jó országútnak is beillik s csak a Borrév és Oklos közötti utat szokták nagyobb esőzések elrongálni. A távolságok és útirányok ezen kirándulásnál a következők:

Kolozsvár—Szászlóna	12·7 Km.
Szász-Lóna—Magyar-Fenes.....	8·9 „
Magyar-Fenes—Torda-Szt.-László	2·3 „
Torda-Szt.-László—Hesdát	7·3 „
Hesdát - Magyar-Léta	6·0 „
Magyar Léta—Alsó-Jára	9·8 „
Alsó-Jára—Borrév	10·5 „
Borrév—Nagy-Oklos.....	13·0 „

Ezen utat jó kolozsvári fuvarossal kora hajnalban indulva s Alsó Járán

(jó vendéglő, E. K. E. turista szálló) a lovak etetésével, egy nap alatt is többször megtettük. Rendesen déli 11 óra után érkeztünk Oklosra, hol találunk udvart és boltost is, hogy a szoros megtekintése alatt a lovak pihenhesenek s egyszerű étel-italhoz is juthassunk.

A szebb vidék csak Magyar-Léta felé ötlük szemeinkbe. Egyszerű, csinos magyar falu, hol időnk akad a falutól nem messzebb fekvő Géci vár romjait megtekintenünk. A gyönyörű havasoktól körülvelt várromok oly meglepő képet adnak s az erdővel telt környezet kitűnő forrásokkal, oly tökéletes kirándulási helynek teremtették a Géci várat, hogy bámulhatunk amaz egy-

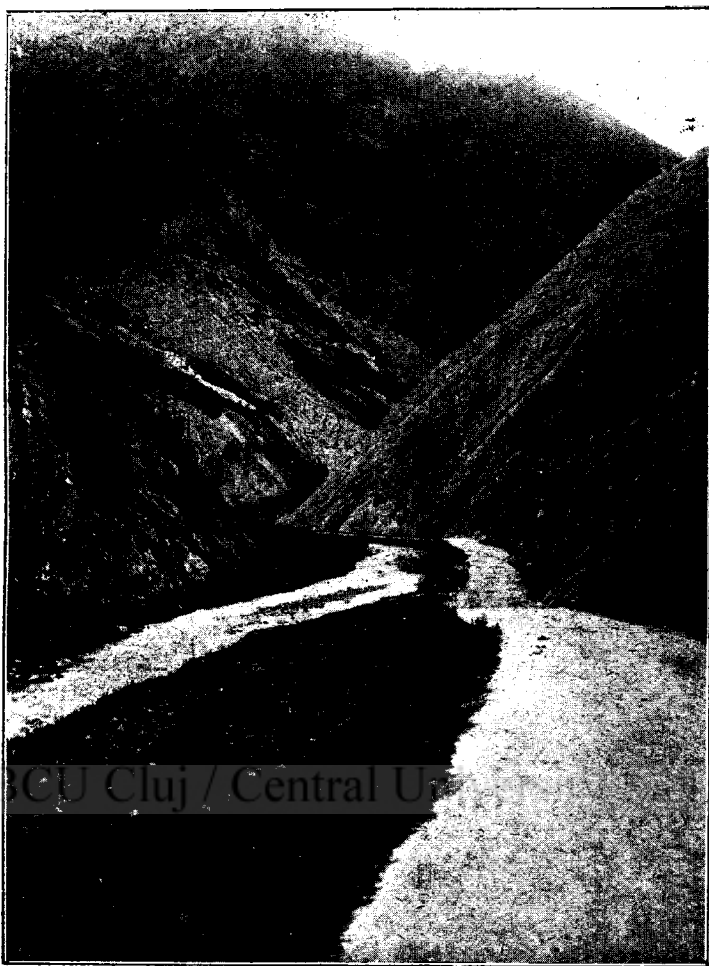

Dunky Elek fülvétele.

A runki szoros eleje.

kedvüség, melyben a közelfekvő Kolozsvár eme vidéket és annak derék magyar lakosságát részesíti. Alig $\frac{3}{4}$ órányira az országúttól, könnyű közlekedési irányokkal Kolozsvár, Alsó-Jára és Torda felé, a Géczi-vár környékét nem csak az egy napos kirándulások gyűlhelyévé, hanem állandó nyaralóhellyé is tehetnék. A Kárpát-egyesületnek régen fel kellett volna e helyet karolnia s a közönséggel tartósan megkedveltetnie, mert e kirándulás semmi nehézséggel sincs egybekötve. Egyetlen hiánya, hogy a várromoktól ékesített völgyben nincs menedékház, hova a záporosó esetleges meglepetése elől, a kirándulók hamar fedél alá juthatnának.

Alsó-Jára alig 10 kilométernyire van a Géczi-vártól. Igyekvő kis mezővároska, bíróságok székhelye, vendéglőkkel, kisebb kávéházzal, gyógyszertárral s oly gazdasági termeléssel, hogy a húzamosabb ideig e vidéken tar-

Dunky Elek fölvétele.

Részlet a runki szoros közepén.

tózkodó családok is elég jó ellátásban részesülhetnek. Innét lehetne később azon nyaralókat is ellátni, kik Magyar-Létán, avagy a Géczi-vár kies völgyében tartózkodnának.

Alsó-Járától Borrévig nyúló jó kocsit a szép szurduki szoroson vezet. Borrévnél az Aranyos folyón híd vezet át Várfalva és Torda felé. A runki hatalmas szorosba kirándulók azonban *nem mennek át a hidon*, hanem az Aranyos mentén, a balparton haladnak Nagy-Oklosig, mellyel szemközt a fehérszürke Vidalykő mészsziklái valóban festőileg emelkednek ki a sűrű erdőségekből.

A runki szoros bejárása előtt fekvő Nagy-Oklos és Runk kis oláh községek, melyek roppant sokat szenvednek a szorosból kiömlő árvizektől s a kötőrmelék sokszor az egész völgyet elcsufítja s a pusztulás képe sok turistát rosz előérzettel tölt el, midőn útban van a runki szoros felé. A kiet

lenség 25 perc múlva eltűnik s alig hagytuk mögöttünk Runk hegyes tornyú oláh templomát, zugó patak mentén, járható úton beléphetünk a Runki szoros folyton változó panorámájába. A félúton a tömör szürkés ősmész-kő majd kopasz, majd növénydús falai merednek reánk, de elragadó képeket

Dunke Elek fölvétele.

A Rákóczy-csoport a runki szorosban.

szemlélhetünk a középrészben, hol a mészkő kimosottabb, szaggatott alakjai, rendkívül csodás ellentétet mutatnak a gránitikus sziklák zártabb, szögletesebb, sokszor várszerűen egymásra rakott idomaival. Mindenfelől sok üreg, barlangnyílás látszik fent a meredek oldalakon, hegyi csermelyek s föld alúl bibuvó patakocskák futnak le, oly világból, melyeknek teljes kikutatását és tűzetes leírását csak későbbi időkben adhatjuk. — Ezúttal csak komolyan felhívjuk a turisták, természetvizsgálók és festők figyelmét. a Runki-szoros látogatására.

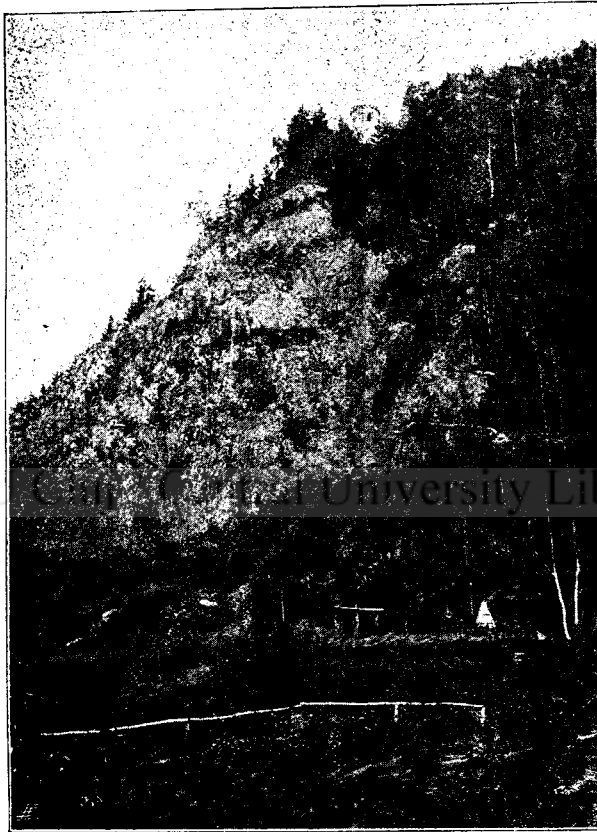
Hangay Oktáv.

Tusnádfürdő és kirándulóhelyei.

A székelyföldnek annyi festői szépségű vidéke van, hogy a természet szépségeiben gyönyörködni tudó utas míg az egyiktől búcsúzik s fájó szívvel tekint vissza a távol homályában maradt tájakra, tovább haladva szebbnél-szebb vidékek tűnnek föl előtte, gyakran imádatlalt határos bámulatot keltve lelkében.

Tusnádfürdő környékének szépségei révén méltán sorozható a székelyföld vonzó tájai közé. A fürdő Csikvármegye legdélibb részén, két hegylanc közé ékelve a fehér tajtékkal zuhogó Olt balpartján fekszik.

Aporbástya.

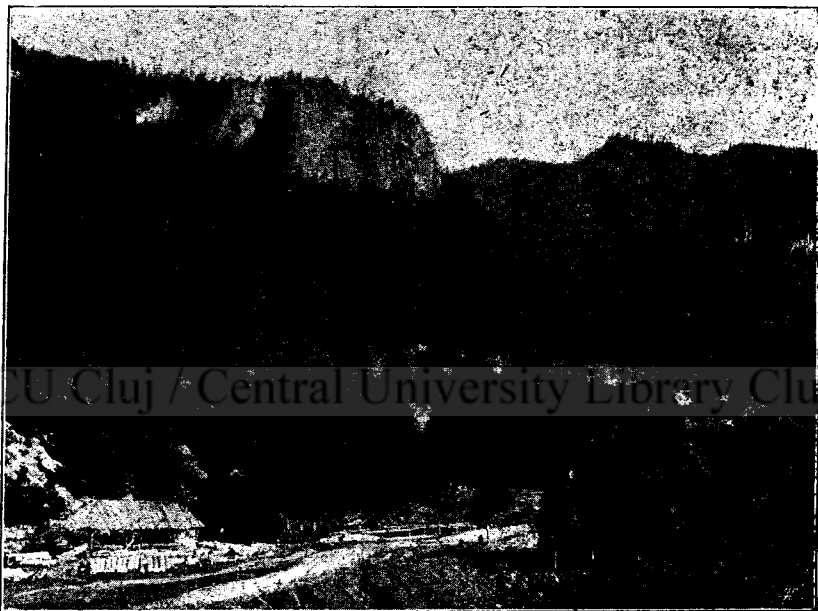
665 méternyre a tenger színe fölött. Sétányai messze benyulnak az erdő szívébe s a rengeteg sötét fenyővel reájuk borítja sejtelmes homályát, melynek jóleső csendjében évente kétezernél többen szívják az ózondús, hegyi levegőt.

Valamikor, nem is olyan régen, még járhatatlan őserdő borította a fürdőtelepet. Jóllehet *Kunics* Ferenc jézustársasági szerzetes már az 1700-as években említi „Dacia Siculia” című könyvében: „Tusnád ab aquis acidis singularis cum primis virtutis famam obtinet”, (Tusnád különösen savanyú vizeiről híres), fürdővé fejlődni mégis csak az 1840-es években kezdett.

A hagyomány szerint egy pásztorfiú barmait keresve Tusnád rege-tegeibe tévedt és bolyongása közben több forráson gázolt át, melyek a lábain levő kinzó kiütéseket meggyógyították. Ezután mind többen és többen

keresték föl a gyógyító erejü forrásokat, gyógyhatásukat természetfölötti erőnek tulajdonítván. Különb Tuszád főképen klimatikus gyógyhely és a munkától fáradt, hőségtől tikkadt s városok zajától ideges közönség üdülőhelye. Hogy mint üdülőhely annyira keresett, azt főképen kirándulók helyeinek köszönheti, melyekhez gondozott, árnyas sétányok vezetnek.

Ezek között első helyen áll a *Szent-Anna-tava*. Tusnádfürdőtől hét kilométernyire, 950 méter magasságban fekszik a tenger színe fölött zöld hegykoszorú tojásdad üregében, mint kéklő vízsepp a nefelejts sötét kelyhében. Sötétzöld fenyők, tarka vadvirágok hajolnak náddal szegélyezett hullámzó tükre fölé, mely szélcsendben is folyton hullámozva, kékeszöld vízával rengeteg erdő közé internált tenger gyanánt tűnik élénk dióhéjban. Tengersizemnek nevezik s a nép ajkán apáról fiura szállva élnek a regék vízi tündérekről, kik magukhoz csalják a pásztorfiut. Keletkezését másként magyarázzák a legendák, másként a tudomány. A geologusok szerint kialudt tüzhányó fenekén meggyült víz a Szent-Anna-tó. A legendák az északi parton

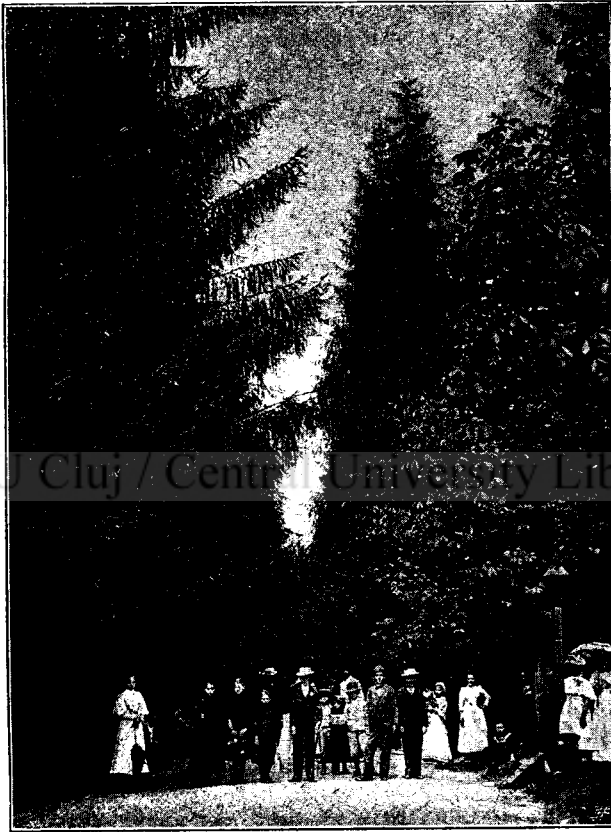
Sólyomkő.

álló kápolnával hozzák összefüggésbe a tó keletkezését. Öreg pásztorok törhetetlen hittel állítják, hogy azon a helyen, hol most a Szent-Anna-tó kékeszöld vize hullámozik, valamikor magas bérce tetején grófi kastély állott. A vár ura örökös viszálykodásban élt a szomszéd Bálványosvárbán lakó idősebb testvérel. Egyszer messze földről vendége érkezett, kitől kockajátékon elnyerte gyönyörű négyes fogatát, melylyel bátyja kastélyába hajtva fogadást ajánlott neki, hogy szebb fogatot előállítani nem képes. Az idősebb testvér állta a fogadást és másnap jobbágyai nyolc legszebb leányát szolgálva levetkőztetve kocsija elé fogatta. A szemérmükben vérig sértett szűzek nem akarták húzni a kocsit. A dühös gróf a legelőll álló leányra, Annára csapott, ki az ostorcsapástól fájdalmában összeroskadva átkot mondott a várra s annak urára, mire a vár dörgés és villámlás közben elsüllyedt, helyén tó támadt, melynek tükreben lebegett a nyolc szűz. Hét visszatért szüleihez, Anna azonban ott maradt, az eladott hámnak árából a kápolnát építtette, hol imádkozással töltötte életét. Halála után a nép szentté avatta s nevével

a tavat Szent-Anna-tónak nevezte. Egy másik legenda szerint a kápolna harangjának hangja nem tetszett a tóban lakó tündérek királyának. Egy pásztorfiut kápráztató ígéretekkel a harang ellopására bírnak és a harangot vele együtt a tóba dobják. Utána még sok pásztorfiut csaltak a tóba, a honnan azok vissza sohasem jöttek; míg végre Gerő, egy székely vadász az őt átkarolni akaró tündérleányt megcsókolva, hatalmába ejti és feleségévé teszi. A kis kápolnában tartják esküvőjüket. A párt összeadó remete az új harangot is megakarja áldani, de midőn szenteltvíz hull a harangra, azt a földből előtörő lángok elnyelik.

A remete azt álmodja, hogy míg a régi harangot a tündérkirálytól vissza nem szerzik, addig a Szent-Anna tó partján nem hallanak harangszót.

Erdei főstény.

Gerő és neje merész elhatározással leszállanak a tó mélyére és a remete keresztes botjának hatalmával a tündérek minden cselvetése ellenére megtalálják a harangot és visszaviszik a kápolnába. Háromszor szól a harang: gingalló! A tündérpalota összeomlik, a királyból rút béka lesz és a tündérek mind halakká válnak. Most megrepedve, portól leperten a kápolna egyik zugában fekszik a kis harang.

A szomszéd Bálványosvár, hol az idősebb fivér lakott, még most is áll, magas főbástyájával s dűledező falaival letűnt századok sötét emlékezete gyanánt tekint le a völgybe, hirdetve, hogy elmulnak az erők is, letűnnek hatalmukkal együtt. Apor vajda állítólag benne őrizte a szent koronát.

A Bálványosvár Tusnádfürdőtől hat óra járásnyira van, de a távolság

nem akadályozza a lelkes turistákat e történelmi nevezetességű helyek föl keresésében. Természetes, hogy a Szent Anna-tónak, melyhez Tusnádfürdőtől kényelmes szerpentin út vezet, sokkal több látogatója van. A Szent-Anna tóval kapcsolatban el nem mulaszthatom a *Nagy Csomád* említését. Ennek az 1294 méter magas hegynek (abszolút magasság) déli lábához a tó habjai simulnak; kopasz tetejéről négy vármegyére nyílik kilátás. A közelben zöld mezőkön pihen a szem, a messze távolban napsugárban csillog vakító fehéren a fogarasi hegyek hóval fedett orma.

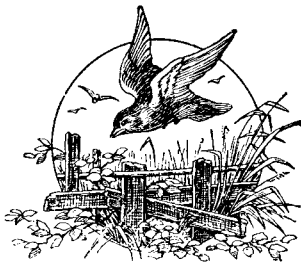
Kisebb, de nem kevésbé érdekes kiránduló helyek *Sólyomkő* és az *Aporbástya*. Az előbbi három, az utóbbi egy kilométerre a fürdőteleptől, az átellenes hegyoldalok legszebb kilátó pontjai. Különösen látogatott az Aporbástya, melynek tetejéről nemcsak az egyes házak láthatók tisztán, hanem jó szemmel emberek is fölismerhetők. A szikla széléről gyakran száll ég felé egy-egy kiránduló társaság imája: „Isten áldd meg a magyart“ s gyakran züg végig a völgyön lelkesedést keltve a lent járó magyarok szívében a: „Hazádnak rendületlenül.“

Az Apor bástyától sűrű fenyőerdő homályában a Ludmillához vezet az út. Ez az előbbihez hasonló, sziklás hegyoldal tetejére épített faalkotmány, gyönyörű kilátással az alsíki pusztaság egyik részére. Közelsége miatt szintén látogatott.

Mindennapos kiránduló helyek, a *Lyukas-kő* és a *Régi országút*. Ezeket a közönség kényelmes, zöld pázsittal benőtt, csekély fáradsággal járó útjuk miatt főképpen kedveli. Különösen a Régi országútnak van sok látogatója, mely a fürdő sétányától észak felé vezet. Egy hatalmas szőnyeg ez, szélein hűvös árnyékot nyújtó illatos fenyőkkel, melyeknek mohával benőtt alján tarka vadvirágok pihenésre hívnak. A fürdőtől délre, az Olt partján változatokban gazdag vidéken haladva két kilométernyire egy sziklához érünk, mely messze benyúlik az Olt folyóba annak balpartján, helyet hagyva a víznek, hogy ívalakú kivájlataán átfolyhasson.

Ez a *Lyukaskő*, mely messziről üdvözli az érkezőt és búcsút int a távozónak.

Vischer János.

A tiliskai temető.

lhalt kedveseink emlékét általában kegyelettel őrizzük. Sírjaikat nemcsak felhantoljuk virágokkal és koszorúkkal ékesítjük. hanem különféle módon s maradandóbb emlékekkel igyekezünk lehetőleg megörökíteni. A lélek hallhatatlanságában vigaszt nyújtó hitünkéből kifolyóan a régebbi hagyományokat, ős temetési szertartásokat a kereszténység a századok hosszú során át a maga szimbolumaival kiegészítve fejlesztette tovább s így újabb meg újabb szokások támadtak, egybe elegyedtek, apadtak, vagy bővültek, míg a nép szellemi életéhez, hitéhez és babonáihoz elég alkalmasan hozzásimulhattak. Az ily szokások egyes vidékeken a tár-

sadalom által szinte szentesítvék; a halott hátramaradottjait annak betartására tán a törvénytől is nagyobb erővel kötelezik.

Déli havasaink Frumozsa nevű csücsának Szebenvármegyében gyökerező tövével, hol a juh, a gypju, sajt, turó és a bőr a nép főbb pénzforszái, a margineánok (határszéli lakók) által sűrűen benépesített szűk völgyek, néhány községében a más vidékeken lakó románoktól előnyösen elütő szép szokások kellemesen lepik meg az arra utazó idegent. Nem akarok most azokkal a szokásokkal részletesebben foglalkozni, de nem hagyhatom említés nélkül azt a bámulatos, szinte hollandiai tisztaságot, mely ott a Csernavoda és mellék patakjainak keskeny völgyeiben az egymás mellé sűrűen s tömötten sorakozó Szibiel, Szelistye, Tiliska és Gális községekben uralkodik s mely úgy az épületeken mint a házi berendezésen, valamint a lakosok

Galambos kopjafák.

ruházatán oly kedvesen és egyszersmint festőien nyilvánul. Az oláh népiszmével foglalkozóktól értesültem, hogy ennek a csoport községnek lakói külön vándoroltak ide s ős szokásaik nagy részét még a Balkánból hozták magukkal. Nem is tartoznak a régebbi oláh községek sorába, mert például ott az erődök nyomaival koszoruzott *Kacinás* és *Cetatea* (Várhegy) lábánál a mai Tiliska helye 1419 előtt lakatlan, vad völgy vala, hová a közeli nagyapoldi szászok, mint ezen völgy hajdani birtokosai, 1419-ben némi feltételek mellett engedték meg a törökök elől délről ide menekülő oláhok letelepedését.

A községek határa ott a sziklás szűk völgyben a mezei gazdaság folytatására sem nem alkalmas, sem nem elegendő, de a közeli havasok dús legelői kárpótolják a lakosokat, kik az év melegebb hónapjain át ott pásztorcodnak. Midőn pedig beáll a nedves és szeles ősz, mely ott fenn már telet

jelent, nyájaikkal onnan enyhébb vidékekre kóborolnak. Kivált régebben igen természetes volt, hogy az itteni férfiak terjedelmes nyájaikkal a Balkán, a Dobrudzsa és Beszarábia legelőin töltötték a telet. Gyakran történt, hogy egy-egy vagyonos juhos gazda a tavasz beálltával hasztalanul várta deli legény fiának hazatértét, mert pásztortársai csak tarisnyáját, szerszámait és holt hírét hozták magukkal.

A már hetek — vagy hónapok óta a messze idegenben pihenő kedves halott felett busongó család ilyenkor az ősi szokásnak megfelelően rendezte és tartotta meg itthon a temetést, a temetési isteni tiszteleteket — s a pomána (a szegények számára adományok) kiosztását. A temetőben a családi sir mellé keresztet, vagy sirkövet, de mindenesetre egy lehetőleg ékesre faragott s piros és kék festéssel is díszített kopjafát állított. A kopjafa tetején fából faragott s kékre vagy fehérre festett galamb jelzi, hogy az elhunynak csak lelke szállt ide az övéi közé. Ha az elhunytat nőtlén korában aratta le a halál, a galamb lábainál színes zsebkendőt is lenget a Frumoszáról alá áramló hűvös szellő.

Így történik az minden oly esetben, midőn a halott — pl. mint katona, vagy tanuló — otthonától valamely távoli temetőben pihen. Midőn én 1885-ben a Tiliska és Orlát feletti magaslatok titokzatos multú erődmaradványait bejártam, a Csernavoda Valea és Lunka völgy falvainak temetőiben megdöbbenően sűrűen hirdették a kékre és fehérre festett fagalambok azt a szomorúságot, melyet egy-egy életerős fiatalnak a szülőföldtől távol történt váratlan elhunyt okozott.

Az elhaltak hátramaradtjai, családtagjai, jegyese, vagy kedvese oda a galambbal ékes kopjafához zárandokolnak el kiönteni szívük nagy bánatát. Ott siratják a kedves halottat éppen úgy, mintha azok csontjai is ott a szülőföld hantjai alatt porladoznának.

Az érdekes szép szokás szemléltetésére szolgál a tiliskai temetőben felvett rajzom.

Téglás István.

A Dragán völgyében.

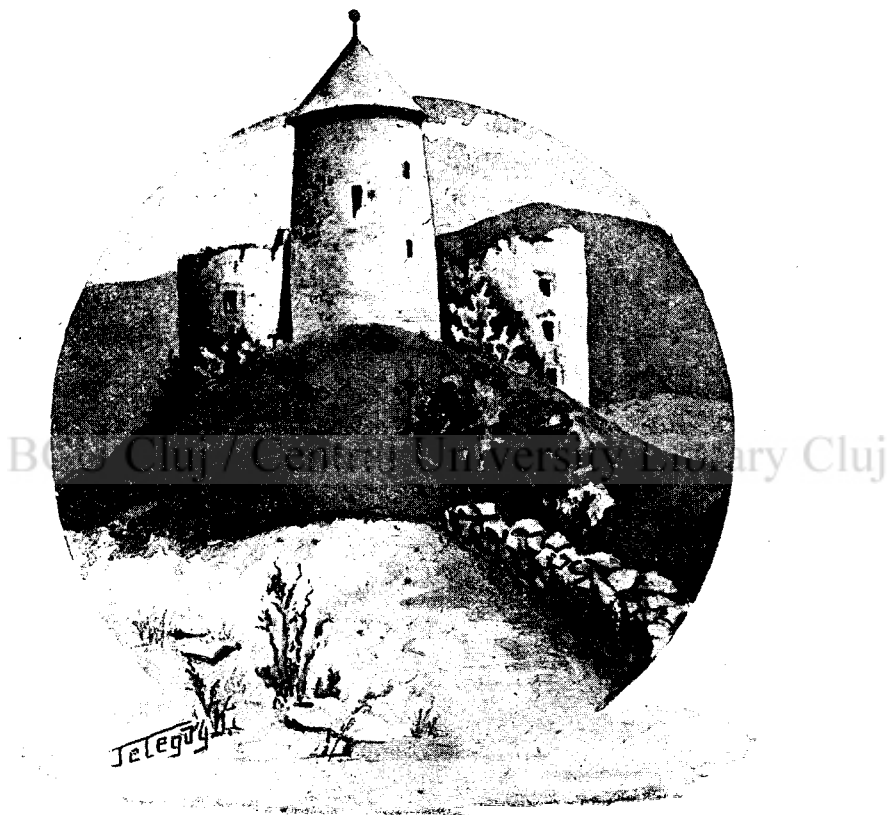
Megneheztelt valamiért *Jupiter Tonans* és *Pluvius* az E. K. E.-re, mert alighogy megkezdtük április hóban egész és félnapi kirándulásainkat, mindannyiszor kiméletlen villámlás, menydörgés, jég- és bőséges esővel köszöntött meg a hegyeken és völgyekben. Agilis vezető főtítkárunk az elindulásnál elővette minden fűrfangját, hogy kibujhassunk a felhők alól, de semmiképpen nem tudta kiengesztelni a szeszélyes háromezer év előtti görög Istent s nem tudta a haragos felhőket jobb kedvre hangolni irántunk

Mégis sikerült egyszer két hónap alatt egy esőnélküli napot megfogunk, de csak úgy, hogy átléptük Kolozsvár határát és Bánffyhunyon túl már fűgét is mutathattunk a felhőknek. A Kolozsvárt fenyegető felhők

ijesztgetése ellenére május hó 27-én kirándultunk a Sebes és *Dragán*-patak völgyébe.

Az említett nap reggelén a pályaházban verődött össze a 22 főből álló kiránduló csapat u. m.: *Kovács Biri*, *Kovács Gézáné*, *Ruzitska Béláné*, *Tomka Ilona*, továbbá *Blaskovics Árpád*, *Gergely Albert dr.*, *Konrády Dániel dr.*, *Kovács Géza*, *Lászlóffy István dr.*, *Monoky Gyula*, *Novelly Lajos*, *Papp Kristóf*, *Pap Mihály ezredes*, *Pálfy Ernő*, *Persa Ferenc*, *Rigó Lajos*, Ifj. *Rigó Lajos*, *Rnzitska Béla dr.*, *Róth Hugó dr.*, *Stern Izidor*, *Veres Károly* és e sorok írója.

Méltó feltűnést kelthettünk az utazó közönség előtt a legvadabb tropikus esős időszakhoz találó öltözeteinkben s ha még a bőröndök, hátzsákok és dobozok rengeteg mennyiségét és nagyságát is megnézte valaki, láthatta,

Sebesvár.

hogy azok annyi elemózsiát rejtegettek keblükben, hogy három-négy napi viszontagságot is játszva kilehetett volna velük állani.

Egy ismerős nagykőrösi honfitársunkkal találkoztam a pályaudvaron. Örömmel beszélgettem vele, de ő csak mindig különös fürkésző szemeket vetett a kivételes öltözetekben tetszelgő karavánra. Mustrálgatta a szokatlan társaságot s nem állhatta meg — bár nagykőrösi lévén, nem kíváncsi természetű — hogy meg ne kérdezze:

— Miféle ágrólszakadt néppel van itt öcsém uram?

— Hegyimádók ezek bátyám.

— Hegyimádók? No még ilyenekről nem hallottam. Hová mennek?

— Vasuton Sebesig. Fölmegyünk a várba, melyben II. Rákóczi György megpihent, menekülése közben, mint sebesült.

- Mi lösz ott?
- Tarisznyázunk és megyünk tovább a hegyeknek.
- Eső lösz.
- Nem baj, megszoktuk, mindig a hátunkon visszük a hová megyünk.
- Akkor jőjjenek Kőrösre, a köll oda. Mőghámozunk egypár birgét a tisztöletükre Borunk is teröm.
- Nem lehet az bátyám, az a magas ott a kapitány, az parancsol.
- Kár
- Turisták beszállani -- parancsol Kovács Géza kapitány.
- Szöröncsés utat öcsém.
- Adjon Isten bátyám.

Egy közös kocsiba helyezkedik el a nagy zajjal beszálló társaság s már kilenc órakor az egyik órháznál leszállva, a rengeteg csomagot és ruhát átveszik az odarendelt oláhok és vígan kúszunk föl az elég meredek *Sebesvár* omladozó falaihoz. Elfeledjük a homlokunkon gyöngyöző izzadság cseppekét s gyönyörködünk a Sebes folyócska felé teljesen nyitott várudvarból a remek panorámában, mely a természet szépségeit kedvelők előtt onnan feltárul.

A buja tavaszi fejlődésben pompázó erdők által borított hegyek ; a csörgedező patakok ezüst szalagjával jelzett bájos völgyek s ezekben a kis, fecskéfészekszerű falvak nem nagyszerűségükkel, hanem boldog egyszerűséggel hatnak a turista kedélyére.

Az omladozó vár füves udvarán, a csomagok kibontása után tart a lukullusi lakoma, miközben alkalmunk van megcsudálni azt az ügyességet és kitartást, hogy az ottani nép miként tudja megtenni a legmeredekebb részen öt perc alatt azt az utat, amelynek megmászására nekünk félórát kellett áldoznunk, ugyancsak gyöngyöző verejték hullása mellett.

Előttünk meredt égneek, két kegyetlenül meredeken csúcsosodó Magura-hegy s nem egykönnyen hagyta legyőzetni magát. Megizzasztott ugyan, de bőven kárpótolt, mert a csúcsról tárult elénk a legszebb látvány: a *Vigyázó hegy* méltóságos orma, oldalain nagyterjedelmű hómezőkkel, a miket a bujkáló felhők alól kibukkanó nap fényes arany sugarakkal hintett be.

A hűvös szél, mely a hómezőkből támadt, incselkedett a Vigyázó hegy-óriással, mely gyakran feltette és félrevágta felhőkalapját, de a játékos szellő mindig lefűtta onnan s az ott hamarosan megszülető vihar garázdalkodását megakadályozta.

A két Magura legyőzése után már himes, virágos szőnyeg legelő-táblákon haladva, egy bepálinkázott »havasi franciáné« babonája térített ki helyes útunkból: azt ajánlotta, hogy ha az ő általa mutatott utat választjuk, rövidebb úton jutunk a Dragánhoz. Megtettük a jó félórányi utat, mikor egy pakulár felvilágosított, hogy csak azért jelölte meg az az asszony azt az utat, mert neki ott málé vetése van s azt hiszi, hogy ha annyi idegen arra megy és megtekinti, se a jég el nem veri, se a korai hóharmat meg nem lepi.

Bő áldás kívánságunk mellett tértünk a helyes útra s erős három órai gyaloglás után, kegyetlen gránit törmeléssel behintett úton haladva, megpillantottuk a Dragán sziklás partjait, majd a fényesre kisuvickolt bivalyokkal körülvevett fogadót, a Kecskés patak beömlésénél, ahová igyekeztünk.

Bőséges ebéd s a Balkányi Móric fogadójának pincetartartalma elfogyasztása után olyan hangossá lett a völgy, hogy a szétszórt falu fái és menyecskei lejöttek házaikból, zsirtól csepegő és fénylő hajukkal tetszelegtek és tarka-barka öltözeteikben körülállva a fogadót, bámulták az ott még addig soha nem látott formájú és öltözötü emberalakokat.

Magasan lobogó jókedv derüje között szállottak a felköszöntők a derült ég felé s a jókedvű társaság a gyűrűként körülvevő fáta sereget, a magukkal hozott süteményekkel csalogatta magához, de nem ment ez könnyen, mert úgy viselkedtek, mint a madár, a melyet a madarász elakar fogni.

Egyrésze a társaságnak a szép völgyről fényképfelvételeket csinált; másrésze pedig a sima oldalú sziklák megmászása által követett el bravurstíliket, mert két lábon akartak felmenni a tetőre ott, ahol a bocskoros hegylakók is, a szemünk láttára, csak négykézláb mertek felkúszni. De baj nem történt, sőt egynek-egynek sikerült is a vállalkozás.

Visszafelé mindenütt a Dragán patak andalító csobogása mellett, a völgy egyenes és pompás útján haladva, értünk a kis-ebesi kőbánya gránit-szikláihoz, amik mellől délelőtt egész utunkban hallatszott a gránit-tömböket robbantó dinamit ágyúszerű döngése. Este felé már csendes volt a Körös völgye s a folyondárral szépen befuttatott kissebesi pályaház verendáján várva a vonatot, sokat kacagtunk egyik társunk mulattató mókáin, amíg tova robogtunk hangos dalolással Kolozsvár felé.

Tanács József.

Szováta és vidéke.

A „marosszéki híres hasznú vizek“* közt évszázadokkal ezelőtt is emlegetés tárgyai voltak a paradisi és szovátai „sós vizek“. A kinek csúszós hántalmi voltak, rendszeren ide küldözgették a régi „borbélymesterek“ és nem hiába.

Néhány évtizeddel ezelőtt, midőn (1879.) a Medve-tó képződött, legendás hírek kezdtek szárnyalni Szovátáról. Maros-Vásárhely az u. n. „székely főváros“ esodákat tudott regélni Szovátáról. De az ilyen kisvárosi nagy híreket rendszeren kételkedve szokta fogadni az ember, tudván, hogy a vidéki *nagyságok* (sokszor még az országosak is!) közletről nézve inkább furesaságok, többnyire olyan *törtétek* (Mikszáth szerint: akarnokok), a kik rendszeren hazafias műdühben szenvednek.

Ilyen műnagyságok nemcsak emberből, hanem élettelen tárgyakból is vannak, minden vidéken: mesés barlangok, elrejtett kincsek, mérföldekre terjedő alagútak, mik többnyire a képzelet szüleményei.

A Szovátáról szállingó legendák is inkább gyanakvást keltettek régebben, mintsem bizalmat. Ki is hinne el olyat láttatlanban, hogy van egy sóstó, melynek vize felül hideg, a közepén forró s az alján megint hideg. Ilyen esodák csak a mesében vannak.

Három évvel ezelőtt a sors úgy hozta, hogy magam is elmentem Szovátára s két nyarat töltvén ott, kételkedő Saulusból Paulussá változtam, mert a csoda megelevenedve állott előttem.

A *Medve-tó* tényleg olyan természeti tünemény, a minek párja nincs a

* Így olvassuk Halmágyi István naplójában 1715-ből.

világon. Egy nyolc hold területű sötét-zöld színű tó, melynek vize felül hideg (18—20°), alább fokozatosan mind melegebb, úgy, hogy félméter mélységben már 30—40, másfél méter mélységben 50—60 fok s még alább mind hidegebb, hidegebb.

Erről a páratlan tüneményről eleinte azt hitték, hogy a tó fenekén előtörő hőforrások okozzák; de a rendszeres mérések (melyek a tó egyöntetű fokozatos meleg és hideg rétegeit föltárták) megcáfolták ezt a föltevést. Később Kalecsinszky Sándor m. k. főgeológus (1901.) megállapította, hogy a tó melegét a naptól nyeri és pedig úgy, hogy a tó felszínén úszó édes vízréteg a nap sugarait mint gyűjtő lencse áteresztí, az alábbi, sóval telített rétegek a nap hevét lekötik, mintegy leraktározzák s így emelkednek oly magas hőfokra.

A hőviszonyok hullámzásnak vannak alávetve, a hidegvíz és a nap szerint. Ha felszínére bő vizet önt a két édesvízi patak, úgy a hőfok emelkedik; ha az édesvíz kevés, a hő csökken és alább száll.

Kalecsinszky mérése szerint 1901. júliusában az átlagos hő fok a felületen 21° C., félméter mélységben 40°, egy méter mélyen 53°, másfél méterben 56° volt s innen alább fokozatosan csökkent, míg nem 14 m. mélységben 19 fokra szállott alá.

D. Schafarzik József állami főgeológus 1904. aug. 9-én közel 200 mérést eszközölvén, úgy találta, hogy a hőfok magassága az 1903-ikkal szemben nagyot csökkent.

1903-ban a legnagyobb hőfok 65 volt 1.3 m. mélységben; 1904-ben csak 45.6 fok és pedig 2 m. mélységben. Az 1904-iki aug. 9. mérés szerint a felszínen volt 26.3° C., 1 m. mélyen 33°, 1 1/2 m. mélyen 42.1°, 2 m. mélyen 45.6°. Innen a lehűlés fokozatosan szállt alább, úgy, hogy 18 m. mélységben annyi volt, mint a felszínen.

Ennek a hőcsökkenésnek okát abban keresték, hogy az egyik patak vize a szárazság miatt kiapadt, a másiknak vizét az építkezésnél felhasználván, kevesebb jutott a sóstó felszínére s nem volt, a mi a nap sugarait eléggé összegyűjtse.

A folyó 1906. évi adatok szerint:

		A felszínen	0.50 m.	1 m.	1.30 m.	2 m. mélységben
Jun.	1.	21° C.	34°	41.2	44°	—
„	10.	23°	34°	42°	46°	44.5°
„	15.	26°	39°	45°	47°	

Ez idén tehát a hőfok megint emelkedőben van, miről a fürdőzők térde is tanuskodhatik, nemcsak a hévmérő.

Ezekből a számadatokból látszik, hogy a híres Medve-tó vize csak mintegy fél méter mélységig használható fürdésre, azon alól már égető meleg. Ebben a félméternyi rétegben azonban kényelmesen el lehet helyezkedni s a tarka hőmérsékű vizet kevergetve pompás lubickolás eshetik benne. A 30%-ig sóval telített víznek feltűnő kellemes, edző és gyógyító hatása van, úgy, hogy alig tud az ember tőle megválni.

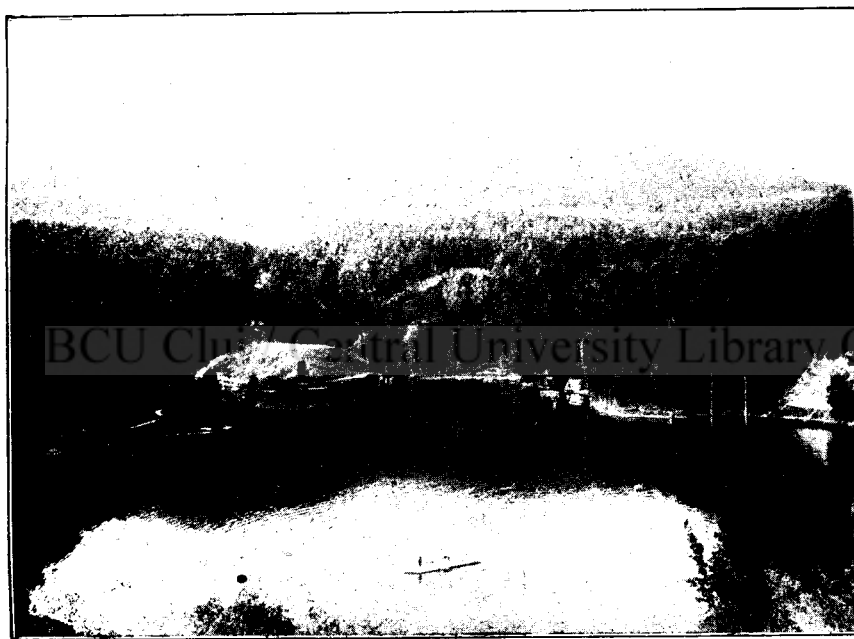
1905. nyarán írók (bel- és külföldiek), művészek és művésznők jókedvű társasága megmutatta, hogyan lehet a Medve-tóban nemcsak fürödni, hanem kedélyesen mulatni is.

A legegyszerűbb multság volt *az útazás Afrikába*, azaz a tó átúszása a túlsó partvidékre, hol aki fekete sárral bekente magát, olyan négerré változott, hogy Abissziniában is számot tehetett volna.

Itt vívattak az *orosz-japán tengeri csaták*, melyekben a portarturi és balti flották (a nők) bekerítése és blokádja volt a japánok (a gavallérok) feladata. Az üldözött orosz hajók sokszor a mellék öbölbe találtak menekülést az elfogatás elől.

A megívott csatákat táncmultság fejezte be a tóban: és pedig *francia négyes*. A szemben álló párok szabályos rendben úszkálták végig a figurákat, olyik a 6-ik után egy-egy csárdás-tempót is megkockáztatván.

Ilyen tréfás társas játékokat csak a sós vízben lehet megcselekedni, hol a sóval telített víz fentartja a testet, csak az egyensúlyt kell megtartani.

A Medve-tó keleti része háttérben a „Cseresznyés“-tetővel.

Egy alkalmi poéma meg is énekelte a medvetói idilt 1904-ben. Egy öltöző-kabin oldalán ez a vers jelent meg (a „Bob herceg“: „Londonban hej van“ notájára):

Szovátán hej, van három sós-tó
 És mindenikben víz elég,
 A tóban uszkál sok bájos nőcske
 S a férfi szíve majd elég,
 Gömbölyű vállak, formás lábak
 Keltének forró, édes vágyat . . .
 Hát még a mit elrejt a tó
 A bűvös-bájos Medve-tó!

A népszerűség ajakára vette a Medve-tó románcát s az esteli tutajozásoknál fel-felcsendült a pajkos nótá melódiája.

A poézis és irodalom különben is dühöngött 1904-ben Szovátán. Komoly és szép költemények mellett (minőket Szaboleska, Endrődi Sándor és Béla írtak) a tréfás versezetek egész raja zsongott a „Szovátka és Vidéke“ c. írott és rajzolt lapban, mely a szovátai idillek tréfás tárháza volt.

Egyik gourmand írónk (Vikár Béla) még a koszt ellen is kínrimekben fakadt ki, „megrovási kaland“-jában ezt írván :

Ha megevéd a varga-bélest te
Majd meglátod kavarg a bél este !

A Medve-tónál, mely ilyen hevületeket idéz elő, szelidebbek a többi tavak.

A népszerűség pálmáját a *Mogyorósi-tó* nyerte el, mert kényelmesebb és üdítőbb a lubickolás az ő egyenletes, hőmérsékü vizében, a mely a Medve-tóból jöve kellemes közép hőmérsékü (20—22°), nem kell benne összekucorodni, hanem „szabad lábon“ élvezhető. Itt van aztán nyüzsgés, sürgés, forgás, séta-lubickolás. A tengeri csaták itt tutajokon, egy-egy szál rönkön, keresztfákon vívatnak. A megstülés veszélyétől nem kellén óvakodni, itten kiki kedvére vickándoZHat, bukfencezhet, ha nem fél a sósvíz csipős, keserű utóízétől.

A harmadik „feredő“ a felső telepen a régi üstó: a *Fekete-tó*, melynek sötét hús habjai a legüditőbbek nagy melegben.

A legrégebb az alsó telepen, a falu mellett lévő *Géra-fürdő*, mely vizét a felső tavakból nyeri, de saját sómedrében még jobban átformálja.

Ami ezeket a sóstavakat az egész világon páratlanná teszi, az, hogy a sóstavakat őserdő környékezi: tölgy, cser, bükkfa erdők s oly gazdag vegetáció, a mihez fogható sósvidéken sehol nincsen.

Még egy speciálitása van Szovátának: a felszínen álló *sósziklák*, melyeknek fantasztikus formája meglepi és gyönyörködteti a szemlélőt.

Az alsó- és felső-telep közti út mentében egy szakadékban vannak az u. n. *Sókárpátok*, összefüggő magas és meredek sósziklák, szürkésbarna sógerincekkel.

Még szebbek a *Vörös-tó* környékét szegélyező *sósziklák*, melyek között kristálytisza márványfehér sófalak és tömbök láthatók.

Hankó Vilmos „Universum“ c. művében találóan mondja, hogy „Szovátán nemcsak a tavak vize sós; sós itt minden, a föld, a levegő is. A föld, a melyen járunk, egy tengerrész sógazdagságát rejti magában. Sót izzad ki a föld, sóval vegyes az út pora, sóstartalmú a források nagy része, márványfehér sóhegyek tűnnek ki a földből, sósziklakkal viaskodik a hegyről lesiető esermely patakozó vize... A sónak ilyen mértékben való fellépése másutt kizárja a növényi tenyészetet, Szovátán a sóstavakat a legbujább vegetáció környékezi, a sósziklákat évtizedes fák lomb-koszorúja, a Medve-tavat egy remek szép árnyékos sétaút övezi“.

A természet ilyen rendkívüli előnyökkel áldván meg Szovátát, minden előfeltétel megvan, hogy ebből világhírű fürdőtelep keletkezzék. A nép és a közeli vidék által századok óta ismert és használt gyógyfürdő azonban modern színvonalra csak az utóbbi pár év alatt emelkedett és 1—2 év óta amerikai gyorsasággal fejlődik.

A fürdőtelep *sófalvi Illés Lajos* tulajdona, a ki nagy ambícióval és áldozatkészséggel igyekszik a fürdőt európai színvonalra emelni s mindennel ellátni, hogy az oda tóduló közönség igényeit kielégítse.

A felső fürdőtelep jelenleg 170 szobával rendelkezik. A három nyilvános szállón kívül újabban 20—25 magánvilla épült a felső s közel ugyanannyi az alsó telepen, melyek Szovátának felvirágzását már is biztosítják. Az építkezési kedv rohamosan növekszik s Szováta néhány év múlva Erdély leglátogatottabb fürdője lesz. A két telepen s a faluban már is 500 szobára tehető a fürdővendégeket befogadó helyiségek száma.

A Vörös-tó.

A fejlődés biztosításához hozzájárul Szováta élelmes és értelmes székely népe, mely a székely kirendeltség támogatásával igyekszik lépést tartani a fürdő fejlődésével. Tejjel, vajjal, szárnyas állattal, hússal ők látnák el (ha bírják) a fürdőtelep piacát, a mi bő nyereséggel és jóléttel kecsegtetné a falut is. De még messze van az idő, midőn a falu népe képes lesz a fürdő közönségét „tejbé-vajba fürösztetni.“

A faluban az ősszékely jelleg még megvan. A tulipános kapukon eredeti felírások hirdetik az építetők neveit. A legeredetibb feliratok egyike ez:

Úristen segedelméből építte ✝ Gál János nője Veres Amália
1905. május 22-én ✝ Haki nyitya tegyebé ekcetera.

A turistáknak bőséges élvezet kínálkozik a közel-távoli vadregényes és érdekes kiránduló helyeken.

A fürdőtelep közelében lévő magasabb pontok messzilató tornyokkal

kecsegtetik a sétáló közönséget. A fürdőtelep felett emelkedik az ezer méternél magasabb *Cseresznyés tető*, (hol az E. K. E. még a nyár folyamán készül kilátó tornyot építeni), melyről míg egyrészt végig láthatni a Kis-Küküllő bájos völgyén, a háttérben a Mezőhavas ősrenetegének sötét fenyves völgyeire és ragyogó tetőjére nyílik kilátás.

A kik a hegymászást még mérsékelt adagban sem szeretik, azok egy félóra alatt elérhetik a *Sebespatak* vadregényes völgyét, hol a zúgó hegyi patak mellett zöld pázsit, sötét árnyék kínálkozik a „dolce far niente“-hez. A vadregényes helyen a lobogó tűz, a pirított szalonna, az elemőzsiák szokásos tarkabarkasága felüdití a testet, a jókedv bor nélkül is dalra hevít s ha még néhány szál cigány is akad, kész a juliális, a melynek a sötét este vet véget az erdőben s talán a hajnal a telep valamely tánctermeiben.

A mi 1904-iki író és művész-kompaniánk, hogy a sebespataki kirándulás népiesség tekintetében stílszerű legyen, az erdőszentgyörgyi összekély bandát hozatta fel: azt, a melyik az ottani állomásnál minden szovátai vonat zenével szokott köszönteni. Áll pedig ez a banda egy háromtagú füstös családból: a dáde primás, az egyik rajkó cimbalmos, a másik kisbögös. A bögő vaspántokkal és lécszögekkel van megcszkábálva s régészek állítása szerint már Attila udvarában is szerepelt. Hanem ezek az erős hun szerzők úgy tudnak sírni-ríni, hogy a fürdőtelepi uri cigánybanda sem különben. Nem is látott még olyan jókedvet a Sebespatak, mint a minőt a norvég- finn-magyar-szekely író és művész nyaraló-kompania produkált ott anno 1904., „Attila-zenekara“ előcincogása mellett.

(Jóakarató „rosz nyelvek“ állítása szerint egy azóta létrejött érdekes finn-magyar házasság is ott szövődött Wichman helsingforsi egyetemi tanár s egy EKE-beli buzgó kollegánk — Herrmann Antal — bájos és okos leánya között.)

A távolabbi vidék is kínálkozik érdekes és tanulságos kirándulásokkal. Igen érdemes a megtekintésre pl. *Vártető*, azaz az őstörténelem legendáival átszótt *Rapsonné vára*, Parajd közelében. Egy óra alatt *Illésmezőre* ér az ember, Szovátától a második völgyben délkelet felé. A csinos kis falu népe mind görög kath., de azért szekely, oláhul nem is tudnak. Onnan két hegylánc között, bővizű patak mellett visz az út feljebb az Illésmező völgyén. Egy óra mulva ériás sáncok és kőfalak maradványaihoz jutunk, melyek egészen átfogják a völgyet és elválasztják a magasabban fekvő *Kápolnás mezőtől*. Alól 2—3 öl széles, 1—2 öl magas *kötöltés* vonul végig a pataktól a hegy lábáig. A kőfal mindkét oldalán 2—3 ölnyi széles sáncárok fut végig. Azon túl még három kőfal maradványa látszik, egymással párhuzamosan, 15—25 lépésnyi távolságban. A nép úgy hívja, hogy *Sánc*. Világosan látszik, hogy egy ókori erődítvény maradványai.

A sánctól negyedóránnyira feljebb a völgyben érjük a *Kápolnamező* fensikjét, melynek közepén régi épület romjai láthatók. A nép úgy hívja, hogy *Kápolna* s mesés legendákat tud regélni róla. A besülyedt üreg belsőjében óriás kincs rejlik, melyet ördögök őriznek. Egy parajdi ember ásott is a kincs után s egy nagy cserefa kádat elért az üreg szádájában, már fejszójét bele is vágta fedelébe, midőn megjelent az ördög, s a kád „megzuppant“ és eltűnt.

Félóra mulva ér az ember a Szilas tövéhez, hol a *Szilas-patak* a *Teke-res* vagy *Kis-Juhod*-patakkal egyesül.

A Szilas patak partján őskori mesterséges kőtöltés nyomai látszanak; s ez *Rapsonné útja*. Ezen járt a mesés Rapsonné tündérszekerén Kolozsvárra.

Rapsonné vára a Juhod patak déli partján elvonuló hegylánc, a mintegy ezer méter magas *Vártető*-végső (nyugati) nyulványán emelkedik. A sziklafa tetején még látszanak a mesterséges kőfal maradványai. A nép tündérmeséket regél ez őskori erődítményekről. Rapsonné várában arany kakas, „fias tyúk“ és csibék járkálnak a sziklákon. A völgybe, az illatos erdei rétekre lejárnak a tündérkisasszonyok s ott virágot szednek, hintáznak a mogyorófa vékony ágain, ugrálnak a patak kövein, táncolnak és „hegyesen“ énekelnek. A kecskepásztorok és ökrészek ijedve menekülnek a tündérek elől, a kiket azonban csak „lelkes“ ember láthat, gonosz embernek csak az ördög mutatja magát.

Rapsonné várát kincshászók is felkeresik. Hír szerint 5—6 parajdi paraszt gazda egész vagyonát elköltötte a kincskeresésre, mert látták „meglángolni“ a kincset, de nem találtak mésznél, téglánál egyebet.

Sószikla.

A ki nem kincset, de üdülést és a természet buja pompájában gyönyörködést keres a sóvidék ez őskori (dák s római korbeli) erődítményei vidékén, az kedves emlékekkel fog visszatérni e vadregényes tájról.

A ki a hazai történelem emlékeiben szeret gyönyörködni: annak kellemes kirándulásul kínálkozik a közeli *Erdő-Szentgyörgy*, melynek ősi kastélyában s régi templomában a kisérei *gróf Rhédey* család emlékei láthatók

a XVII—XIX. századból. Útba esik *Sóvárád*, római kasztruma maradványai-
val; *Csókfalva*, 1798-ban épült unitárius templomával; *Makfalva*, a Dózsa-
család ős fészke, a nagy Wesselényi Miklós alapította iskolával. *Molnár Dani*
„bá“ itt gyúrja agyagból híres bikáit és bivaljait, melyeknek művészi tökélye
b. e. Fadruszunk bámulatát is felköltötték.

Erdő-Szentgyörgyről egy ugrás *Bözöd-Ujfalva*, a hol a régi szombatosok
most már székely-zsidó utódai imádják zsinagógájukban a Jehovát. Pécly
Simon régi énekeit még tudják a nagyszakálú vén patriárkák. Vikár Béla
fonográfja melodiájukat megörökítette.

A ki a székely havasok ősrengeteibe akar bepillantani: az Szovátáról
lőháton vagy gyalog elmehet a Mezőhavas (Székhavas) sötét fenyvesei közé.
A ki kényelmes hegyi partit óhajt: Parajd felé kerülve (hol a régi székely
sóbányászatban gyönyörködhetik) felkocsikázhat a Kis-Küküllő völgyén a vadre-
gényes *Bucsin-tetőre*, hol „*Lidi néni*“ vendéglője pisztránggal fogadja s a
tetőről benézhet Gyergyó vadregényes tensíkjára.

Parajdról egy ugrás *Koronid-fürdő*, a székely Gleichenberg, az agyag-
iparművészete hazája.

Szóval Szováta nemcsak magában, de közeli és távoli vidékéért is ked-
ves, kellemes, érdekes és tanulságos központ, ahol nemcsak üdülés és gyó-
gyulás, de szellemi élvezetek is bőven kínálkoznak

Szabolcska két évvel ezelőtt Szovátáról írt szép költeményében föl-
panaszolja, hogy ha Szováta a külföldön volna, világfürdő lenne; de mert
Erdélyben van, a magyarnak nem *előkelő*. Ez az előítélet Szovátára nézve
eltűnőben van, mert oly sokan tódulnak oda, hogy nem is tud mindenkit
befogadni.

A rohamos fejlődésből s a közönség oda tódulásából nem nehéz meg-
jósolni, hogy Szováta nem volt, hanem lesz. Ha csak a Medve-tó egyet nem
gondol s mint a mily hirtelen keletkezett egy kaszáló helyén 1879-ben, ép
oly hirtelen el nem szökik, átfúrva valahol egy sóréteget.

Addig azonban — reméljük — még sok víz lefolyik a Szovátapatakán.
Szováta pedig amerikai gyorsasággal épül és halad, hogy az „előkelő“ nevet
elnyerje. Lehet, hogy el is nyeri, de hogy lesz-e olyan kedélyes, mint
1903—4-ben volt, midőn még csak az erdélyi válogatott intelligencia s ma-
gyar írók és művészek telepe volt? — az már nagy kérdés, a mire nem mernék
igent mondani.

Szádeczky Lajos.

Különfélék.

Szines műmellékletünk.

Ezuttal Szováta egyik kü-
lönlegességét t. i. a természetes
forró sós vizü „Medve-tó“ szine-
zett képét mutatjuk be olvasóink-

nak Ürmössy Sándor hangulatos
festményében. Éppen ez a ne-
vezetes gyógyító hatású tó vetette
meg hírnevét és alapját Felső-
Szovátának, mely a régi fürdő-
teleppel együtt ma már a leg-

kedveltebb erdélyi fürdők sorába lépett.

Szovátának minden más sósfürdők felett az a ritka előnye van, hogy sószikláit ellenére 500 m. t. színfeletti fekvésénél fogva klimatikus éghajlatu és a Hargita-hegylánc déli lejtőjének árnyas tölgyerdői közt ózondús levegőjével frissít fel.

Ezt tanúsítják a képünkön is látható csodás tó dús lomboktól beárnyalt partjai, melynek a napmelegét elnyelő vizrétegei varázslatos játékot tüznek a gyógyulást keresőkkel.

Angol kalauz.

„Small Guide through Erdély (Transylvania)“ címen megjelent az E. K. E. angol nyelvű kis kalauzkönyve, mely hivatva van, hogy a hazarészünket fölkereső angol utazó közönség egy könnyen tájékoztató és gyorsan áttekinthető kis füzetben mindazt megtalálja, a mire az idegennek első sorban szüksége van.

Határozottan állíthatjuk, hogy a külföld a német után mindjárt az angol utasokkal van nálunk a legnagyobb számmal képviselve és már ebből az okból is indokolt, ha idegennyelvű kiadványaink közt éppen egy angol kalauzra súlyt fektetünk.

A hézagot pótló, mintegy 40 oldalra terjedő csinos kiadvány a borítékon is tanulságos közleményekben ismerteti egyesületünk muzeumát és rövid pontozatokban az erdélyi részek legnevezetesebb házi ipari és néprajzi különlegességeit.

A könyvecske végéhez kirándulási programok vannak csatolva, melyek 15 féle irányban Erdély összes kiválóbb természeti szépségeinek a praktikus megtekintése felől tájékoztatják az olvasót.

A néhány képpel díszített Small Guide csak most hagyta el a sajtót és csinos kiállítása a kolozsvári Szent-Ferencrendiek „Bonaventura“ nyomdáját dícséri.

A függeléktől eltekintve, a szöveg azonos az E. K. E. által tavaly kiadott és K. Fodor János tollából eredő német kalauzával (Kleiner Führer durch Erdély), melynek most szárnyra bocsátott angol testvére is bizonyára hasonlóképpen meg fog felelni az idegenforgalom előmozdítására irányuló törekvéseinknek.

Képes levelező-lapok kiállítása.

Rövid időn belül most nyitotta meg az E. K. E. III-ik időleges kiállítását. Országgrészünk fürdőiről, városairól, nevezetesebb tájszépségeiről, népviseleteiről és jellemzőbb típusairól érdekes és tájrajzi értékkel bíró kiállítást hozott össze az E. K. E. képes lapokból, melyeket kereskedők és magánosok, testületek és műkedvelők küldöttek be. Egy az E. K. E. kiadásában megjelent s annak valóságos gyopárból készült jelvényét viselő tulipános keretű képes levelező lap Förstner tanár és Bodor László tervezete szerint, a kiállítás egyik különlegessége — Egyáltalában nagyon szépek utóbbi kiállítónak selyemre és bársonyra ragasztott preparált növényekből és színes virágokból készült több százféle képes lapja, melyeket a Mátyás házban árusítják. — Az EKE. Múzeum beüvegezett terrasán színes keretekbe foglalt csoportokban látjuk a fekete és színezett képek egész sorozatát, melyek a száz. oláh és székelylakta vidékek szíbbnél-szebb tagjait, néptípusait, Kolozsvár és környéke látóivalóit és egész Erdély különlegességeit bemutatják.

Itt ott egy-egy fürdő, egy-egy tájék mintha hézagot mutatna, ámde reméljük, hogy lassanként kidomborodik hazarészünk egész tájrajzi képe, mely együttesen egyszerre szemlélve nem csak általánosan tájékoztató, de egyúttal ismeretterjesztő hatást kelt.

Az E. K. E. festményei, rajzai és sok száz fényképe mellett ez a képes levelező lap kiállítás is tájrajzi célt szolgál és éppen ezért igen hasznos volna, ha folytonosan bővülve állandó tájrajzi kiállításban tenné szemlélhetővé egész Erdély természeti szépségeit.

Midőn a műkedvelőket és képes levelező-lap gyűjtőket a kezdet nehézségeivel küzdő ez újabb kiállításunkra fölhevítjük, egyúttal föl szólítjuk országgrészünk azon vidékeinek az amatőrjeit és képes lap készítőit, hogy a Mátyás házban megkezdett gyűjteményt újabb kollekciókkal gyarapítani és a hézagokat pótolva az egész kiállítást mintegy kiegészíteni segítsenek.

Minden egyes kiállító neve és

lakóhelye a saját csoportjánál fel van tüntetve, minél fogva a látogatók mindjárt tájékozást nyernek a felől, hogy egyes tetszésüknek megfelelő képeslapot honnan és kitől szerezhetnek be.

A Bodor-féle készítmények az EKE. javára jövedelmeznek.

Az E. K. E. f. évi kirándulásai.

(Folytatás.)

II. Árpádcsúcs.

Május 13-án a Bükkerdőt és az Árpádcsúcsot keresték fel a kirándulók és pedig három csoportban. Az elsőt Kovács Géza főtitkár, a második kiránduló csoportot Kosutány Ignác dr. egyetemi tanár, a harmadikat pedig Merza Gyula főpénztáros vezette.

A hogy az E. K. E. megalakult, az élénk tevékenységű kolozsvármegyei osztály a „Peánát“ különösen gondjaiba vette, az oda vivő utat színesen jelezte és kirándulásokat vezetett oda.

1896-ban, vagyis a Millenium emlékére Rákosi Jenő javasolta az „Erdély“-ben, hogy menjen ki az E. K. E. a havasok közé és valamely formában örökítse meg az ezredévet.

Ennek hatása alatt javasolta Merza Gyula, hogy a „Peána“ Árpádcsúcsra kereszteltesék; majd az E. K. E. központja egy ott felállítandó messzelátó-torony költségeit is megszavazta.

Az egyesületben beállott személyváltozások és egyéb körülmények tavalyrá halasztották a torony fölállítását és föl-
avatását.

Évek előtt sokan kicsinylően tréfálkoztak az Árpádcsúcs felett. De már most azt kérjük, hogy vajjon hány intelligens egyén beszél ma még a „Peána“-ról, az Árpádcsúcsot pedig mindenki ismeri.

Az Árpádcsúcsi messzelátó toronyunk sikerült fényképfelvételét közelebből bemutatjuk olvasóinknak s nem érdektelen följegyeznünk, hogy az, a kinek a torony gyakorlati megvalósítása körül is legtöbb az érdeme: a letényképezés akadályait is meg tudott küzdeni s ez Kovács Géza főtitkár. A külön vendégszobával, nyitott

verandával, majd alább mulatóhelyekkel bővült turista vendéglőben a messzelátó tornyos levelező lapokat már is árusítják.

A legutóbbi kirándulók is élvezték az árpádcsúcsi felséges kilátást, kiknek neveit itt megörökítjük: Kosutány Ignácné, Kosutány Tonesi, Farkas Erzs, Lázár I. Margit, Szabó Mariska, Szabó Margit, Virágháty Gyuláné, Kosutány Ignác dr., Lázár I. Ödön, Stoll László, Szegedi József, Löbl Miksa, Konrády Dániel dr., Tanács József, Perzsa Ferenc, Virágháty Gyula, Merza Gyula és Kovács Géza.

III. Angyalkút.

Május hó 27-én az E. K. E. kirándulói a bácsi torokban lévő Angyalkútát keresték fel. Délután 2 órakor volt az indulás. A Rákóczy-úton, Törökvágáson keresztül 3 órakor már a Hója erdőben voltak és mindenütt szép erdei úton 4 órakor érkeztek az angyalkúthoz. Itt a kitűzött pihenőt nem tarthatták meg, mert esni kezdett, ezért siettek a Kányafőre, hol az E. K. E.-nek turista-vendéglője van. A turista-vendéglőben elköltött uzsonna után 7 órakor indultak és szakadó esőben 8 órakor érkeztek haza. A kiránduláson résztvettek: Andrásovsky Margit, Benedek Mariska, Farkas Erzs, Lányi Rózsika, Novelly Ágnes és Elza, Szabó Margit és Mariska, Kosutány Ignácné, Kovács Gézané, Virágháty Gyuláné, Andrásovsky Ernő, dr. Gergely Albert, dr. Gross Tivadar, Herrmann Antal, Hubay Károly, Konrády Dániel dr., Kovács Géza, Kosutány Ignác dr., Lányi Benő, Monoky Gyula, Novelly Lajos, Papp Kristóf, Persa Ferenc, Rigó Béla, ifj. Rigó Lajos, Tanács József, Virágháty Gyula.

Különben a kirándulás egyik részvevője a következőképen számol be a félnapos időtöltésről:

Nem régen még azt hitték, hogy Kolozsvár közvetlen környéke sivár terület a turistára nézve. Ujabban a buzgalkodó Erdélyi Kárpát-Egyesület kezdi felfedezni Kolozsvár vidékét. Napijáró turistautakat ellátott utjelzésekkel; a legcélszerűbb kilátó csúcsokon messzelátókat emeltett, honnan meglepően kies tájakok tárulnak a szemlélő elé. S a legalkalmasabb helyeken (erre különben minden hely alkalmas) turista-vendéglőket építtetett, a magyar kirándulónak a legfontosabb stációkat, a hol jólesően ki lehet pihenni a földi zarándoklás fáradalmait, s a hol a turista biztosítva van a külső

elázás ellen. E menedékhelyeken pompás olesó borvizes bor mellett jobban esik az egyszerű izletes oszonna, mint a Nyecho bármely pezsgős bankettje.

Hosszabb kirándulások ilyen kedvelt célja az Árpád-csuci messzelátó-torony a feleki Bükkben épült EKE-turista-vendéglő közelében; valamivel rövidebb kéjgyaloglás tehető a kányafői kilátáshoz és turista-vendéglőhöz. Ez már igen kedvelt és nagyforgalmu mulató hely, fél-napos kirándulásra igen alkalmas. Több elég kényelmes és változatos uton lehet oda eljutni, s onnan is több irányban kisebb kellemes sétákat tenni.

Az E. K. E. épületei egy 500 méternél magasabb csúcs fenterét foglalják el. Az E. K. E. tulajdonában lévő több holdas kultivált terület magaslatán. Szép és tág kilátás nyílik innen a városra, a Szamos völgyére, a gyalui havasokra.

Vasárnap délután nagyobb társaságban kirándultunk a Kányafőre. Minthogy a turistaságban nem mindig az egyenes út a legjobb, egy kis vargabetűvel elébb a bácsi-torokbeli Angyalkúthoz záránkoltunk. Igen kellemes időben sétáltunk a Rákóci-uton és a Törökvágáson át a Hója-erdő felé. Fent az élen láttuk, hogy északnyugot felől fenyegetően boros az ég. Ez azonban nem riasztja el az igazi turistát, aki talán el sem indul, ha egészen derült az ég.

Befordultunk az erdőbe és jó ideig gyönyörű erdei utakon haladtunk, egymásfelé boruló koronák hűvös árnyékában. Ez a hűvös árnyék azonban fölösleges fényűzésnek bizonyult. Mert anélkül is felhők ernyője terült a nap elé és hűs szellő enyelgett a májusi lombbal. Nemsokára megeredt az eső és hullott, hullott váltakozó sűrűséggel, de nagy következetességgel. A vezetők is következetesebbek maradtak a programhoz, mint némely politikus és nem siettek a Kányafő védő szárnyai alá, hanem az Angyalkút felé törtettek nagy kitartással.

Az előrelátó vezetőség a meghívóban kötelezővé tette volt az esernyőt. De nem rendelte el a lovagló eszmét; s így némely hölgy félcipőben állta meg hősiesen a vendégmarasztó sarat. A helyzet magasabb felfogást követelt. Itt-ott sejtelmek domborodtak, rejtelmek kandikáltak ki. Helyenkint kissé sikamlós volt a talaj! Az angyalkút nem tartotta magát a programhoz és nem akart feltűnni az előírt időben. Egy turistatárs ezt a semmiesetre sem száraz verset rögtönözte a feljebb érintett látványosságok hatása alatt:

Angyalkutat szemem kutat —
Angyalt látok, de nem kútat.

Nemsokára mégis megérkeztünk a pompás vizü kúthoz. A programmszerű turista-pohárnak azonban nem sok dolga akadt, mert nekünk már elég jutott a vízből. Innen a Kányafőhöz indult a társaság. Az eső elállott, de az útba hajló ágak még bőven hintették a harmatot.

Megázva bár, de törve nem, megérkezett végre a társaság a kányafői turista vendéglőhöz, a hol egy másik csoportot talált, mely még reggel indult volt el hazulról. Cigány is kerekedett. És a 30 főnyi társaság jóízű falatozás és poharazás, víg tréfa és csevegés közt csakhamar elfeledte az út viszontagságait. Derült hangulatban maradtak együtt esti 7 óráig. A hazatérésnél egy házaspár állítólag elvesztette, de otthon ismét megtalálta egymást.

Az a körülmény, hogy az Eke utolsó kirándulásait megverte az eső, a legbiztatóbb a jövő kirándulásokra nézve. A meteorológiának is megvan a maga statisztikája amelyen nem igen teheti túl magát. Megvan határozva, hogy hány esős nap szokott lenni ebben az évszakban. Hát ez a szám már bőven betelt. S így egészen bizonyos, hogy az ezutáni kirándulásoknak a legszebb idő fog kedvezni. De azért szabad lesz elhozni az esernyőt és otthon hagyni a félcipőt. H. A.

ViSSzhang a túri hasadéokban.

A tavasszal másodmagammal fölkerestem a túri követ. Utunk a hasadék jobb oldalán vezetett, míg elértünk a M.-Peterd felől folyó patakhoz, hol le kellett ereszkednünk a völgybe. Miközben egyik sziklaról a másikra ugráltunk, másztunk, én egyik szikla tövében szép kövi rózsákat és sok illatos ibolyát vettem észre. Odakiáltottam távolabb ereszkedő társamhoz: „Álljon meg!” A következő pillanatban tisztán, erősen verte vissza kiáltásomat a szemközt emelkedő hatalmas sziklafal. Meglepetésem nagy volt, mert a visszhangot a túri kőben egy leírás sem említi, talán azért nem, mert a turisták nagyobb része a balfelőli peremről tekinti meg a hasadékot. (Az E. K. E. jelzése is itt vonul.) Edzettebb gyaloglónak azonban inkább ajánlható a jobb oldali út, mely Szent László szobra közelében visz el és sokkal szebb, fenségesebb

látvánnyal gyönyörködtetik a turistát. A fáradságos út föl sem tűnik emellett a tündéri kilátás mellett, mely szebbnél-szebb részleteket tár fel minden pillanatban élénk.

Maga a visszhang csupán erősségével tűnik ki s össze sem hasonlíthatjuk a tordai régi sóbánya 15-ös visszhangjával, de ismét újabb ok arra, hogy minél több turista keresse fel „világszép Erdély“ eme természeti ritkaságát.

Futter Kálmán.

Vezérek választása.

— Husvéti oláh népszokás Brassóban. —

A Szkej városrész egy völgy két oldalán nyúlik föl. A két hegyoldalon állanak fel, mint két ellenséges hadsereg, a román legények husvét vasárnapján korán reggel. A mulatság kezdetét hangos mozsárdurrogás jelzi. Vezéreket választanak: fővezért (vata), tábornokot (armas), századosokat (sutas). Azután husvét utáni csütörtökön ünnepi ruhában lóháton fölvonulnak az u. n. Salamon-sziklához, a hol táncal és buzogánydobással mulatnak, időközönként borral is fokozva lelkesedésüket. Így tart ez este öt óráig, a mikor marcona csapat elindul a város felé. Legelőül egy kürtös halad, utána a cigánybanda. Azután négy ember egy-egy szentelt fenyőfát visz, melynek hegyén arannyal és ezüsttel díszített götög kereszt csillog. A tulajdonképeni hadi nép jön utánuk megszabott sorban egymás nyomában: a b a t r i n i, az öregek, a birkabőr süveges, pulykatollas f u m i n, köztük a legelőkelőbbeknek fehér f u m i n a neve; arannyal, ezüsttel dúsan himzett ruhájuk, cifra lószerszámuk oly drága, hogy csak a leggazdagabb legények győzik. Három-négy pisztoly függ a nyeregkapájukról s az egész uton van pattogtatás, hogy csak úgy visszhangzik a vidék. A menetet az asszony nép végtelen kocsisora fejezi be. Hangos zenező, lövöldözés közt megy le a menet a Salamon-szikláról a város kapuja elé. Itt már várja őket a városi zenekar s a városi nép tömege. Rivalgva, retentő port verve fel ügetnek be a városba; hogy baj ne essék, arra vigyáznak a köztük lovagló csendőrök. A városban napokig tartó tánc és duhajmulatozás fejezi be az ünnepet. Az egyháznak is van szerepe ez ünnepben: a papság erősíti meg a vezérek választását, indulás előtt egyházi dalokat énekelnek. S a papoknak is van részük, hogy az

egykor sokkal vadabb és harcias jellegű ünnep ma már aránylag ily szelíd lefolyású. Alighanem régi harcos időknek maradványát kell benne látnunk, mert eredete igen régi időkre megy vissza s lefolyása egy hadi vállalatra való elindulást utánoz. (V. U.)

Könyvesház.

Az ősemler élete.

O r o s z Endre apahidai igazgató-tanítónak az „Uránia“-ban Budapesten tartott fölolvasása viseli ezt a címet, mely külön füzetben is megjelent mintegy 2 ivnyi terjedelemmel. Érdekesen tárja fel ez a tanulmányos értekezés az emberelőtti kor csodáit, az ősemler küzdelmeit, létért való harcait, fölfedezéseit. Érdekesítő a tűz föltalálása, a mammut és bölény-vadászat s a többi ősszállatok ellen való védekezés.

C h o l n o k y Jenő dr. a „Földrajzi Közlemények“-ben F r e c h-nek a jégkorszakra vonatkozó tanulmányait ismertetve többek közt megemlíti, hogy a diluviomot közvetlenül megelőző melegebb időszakban, a mikor Magyarországon a levantei sivatag volt s a mikor a krapinai barlang emberszabású lakója már élt, kevés állatnyomot hagyott hátra, ezek közt a Hippopotamus, Elephas antiquus és a Rhinoceros Merckii a legnevezetesebbek. A klíma lehűlésével ezek az emlősök délre vonulnak s helyüket a hideg éghajlat állatai u. m. a mammut, a rénszarvas és óriási szarvas, a mosuszökör, a bizon, a kövi kecske és zerge foglalják el.

O r o s z füzetében is érdekesen van leírva, természetesen népszerű előadásban, hogy miként jött rá az ősemler a csónakkészítésre, majd mentővárai lesznek a cölöpépítmények, önvédelmi és önfentartási fegyverei pedig a kőszerszámok és a csonteszközök egész leleményes sorozata.

Aztán jött az edénykészítés s a réz- és bronzkorszak tökéletesebb foglalkozási és önvédelmi eszközei lesznek az ősemler fejlettebb életviszonyainak az irányítói, sőt a neolitik és bronzkori díszítésmódok már némi izlést, finomabb érzéket árulnak el, mi a halstatti és La Tène néven ismert régiségeken (ékszerek, fegyverek, üstök, edények) különösen figyelemreméltók.

A létfenntartás ösztöne vezette rá az ősemlert a halászat, bányászat, vadászat és pásztorélet ősfoglalkozásaira; s a halászatnál föl is említi O r o s z azt az E. K. E. muzeumában elhelyezett marosmenti vetőháló, amelyet köröskörül agyag-

ból készült karikák nehezítenek, mintha csak kőkori emberek csinálták volna.

Lyell százezer esztendőre teszi az ősember korának bebizonyult jégkorszak elmúlását; a tudósok legujabban azt is megállapították, hogy ezt megelőzőleg, számos évezreddel előbb még egy jégkorszak is volt, a melynek állati és emberi maradványait, bár eleinte csak szórványosan, de most már egyre nagyobb számban szedgetik elő a föld alól. Így ír S o m o g y i Ede Európa legősibb lakóiról, kiket az ural-altáji nép finn-baszki csoportjához számít.

A tudósok két korszakba helyezik el az őskori embert, a paleolitikusba és a neolitikusba.

Amazt a esziszolatlan, ezt pedig a esziszolt kő karakterizálja; amabban még nem álltak az embernek rendelkezésére oly eszközök, a melyekkel legszükségesebb szerszámainak és fegyvereinek finomabb, művészebb és tetszetősebb formát tudott volna adni, míg az utóbbiból ránk maradt emlékekben már bizonyos formásság kezd kidomborodni. A tudósok legujabb állásfoglalása szerint a neolitikus, sőt talán a palaeolitikus korszakban is Európa keleti részében a finnek domináltak a csudoknak vagy szkitháknak nevezett fajrokonokkal együtt, míg Nyugat-Európában (Portugália, Spanyolország, Franciaország, Anglia, Belgium, Svájc és Olaszország) a baszkok voltak az urak. A la madeleine-i paleolitikus barlangban megtalálták egy mamutnak az agyaráját, a melyre az őskorszakbeli művész leábrázolta magát a sörényes mamutot, melynek alakja az észak-szibériai befagyott mocsaraktól kiásott mamut-holttestekével azonos.

A paleolitikus ember a mamuttal, az elefánttal, az orrszarvúval, a viziloval, az oroszlánnal és barlangi hiénával, a neolitikus ember pedig a ma ismert házi állatokkal lakott együtt. A mamuttal és társaival a paleolitikus ember is kipszult és helyébe jött egy másik nép, amely valószínűleg Ázsiából indult és magával hozta mai háziállatainkat, melyek ott tenyészenek ma vadon, a honnan az összes ural-altáji népek kiindultak világhódító utjukra.

Bronzot vagy vasat sem a paleolitikus, sem a neolitikus korbéli leletek közt nem találunk: az emberek sem az egyik, sem a másik korszakban nem ismerték az érciek földolgozásának a módját és csak a kő és a csont viszi náluk a főszerepet.

Magyarország is valósággal el van

árasztva S o m o g y i szerint, a régi kőkorszakbeli lakosok nyomaival; az aggteleki barlang a legnevezetesebb lelőhelyek egyikének bizonyult; a Fertő környékén rájöttek a cölöpépítő őskori emberek nyomaira és az ugynevezett konyhahulladék-dombok (kjökkenmődding) is megelőően nagy számmal vannak országunkban. Ezek fölkkutatása igazolni fogja, hogy a kelták, pelázgok és etruszkok történeti korszakát jóval megelőző mammut-, esziszolt kő- és bronzkorszakban szakadatlanul őskori emberek lakták hazánkat.

Nordenskjöld Erland báró legutóbbi 18 hónapra terjedő délamerikai utazása alatt tapasztalta, hogy az Andesekben egyes indián törzsek jóformán még ma is csaknem teljes kőkorszakbeli életet élnek s alig néhány eszköz került hozzájuk más törzsek közvetítésével a „sápadt arcuktól“, mint a hogy a fehérbőrű embert nevezik.

Az annak idején 46 vetített kép kíséretében bemutatott előadás most könyv-alakban megjelent szövegének a végén mintegy záradékol azt olvassuk, hogy szép Magyarország minden halmán, síkján megtaláljuk az ősember különböző kori műveltségére vallo maradványait, a melyek mind-mind nyilvánvaló jelet mutatják annak, hogy e föld, csak a jóságos Isten tudja, mennyi idő óta ismeretlen ősnépeknek is kedves hazája volt. A szántóföldek méhében fekszenek eltemetve az őshajdankornak az idők vasfoga által el nem pusztult emlékei s az Isten szabad ege alatt munkálkodó földműves ember az, a kinek legtöbbször van alkalmja az ekéje nyomán felbukkanó régiségre ráakadni s legelsőbben szemlélheti az ősök szerszámain, edényeit, ezeknek vastag cserepeit, cnyészetnek indult tűzhelyeit, sőt gyakran ezek egykori gazdáinak sírjait, tetemüknek porladozó csontmaradványait. De mi történik mindezekkel a régi tárgyakkal, ha napfényre kerülnek? Erre az utolsó kérdésre 4 pontban összefoglalva felel szerző és tájékoztató szakavatott régészeti tapasztalatai alapján

1. a régiségek lelőhelyeiről,
2. a található tárgyakról,
3. a régiségek gyűjtési módjáról, és
4. a leletek értékesítéséről.

A kis füzet annyival is inkább közérdekű, mert valóságos monográfiája az ősember életének, mely arra tanít, hogy ha a néprajz a jelenkor régészete, akkor az arkheologia az őskor etnográfija.

Turista igazságok.

— Az E. K. E. turista naptárából. —

A szoba levegője tenyészt minden betegség csiráját, a bacilust, a havasi levegő irtja.

A szabad természet az igazi szanatorium: minden testi-lelki bajnak elejét veszi, a meglévőt enyhíti és gyógyítja.

A rengeteg útvesszőjében az ember megtalálja önmagát.

A havason az alkohol is kevésbé ártalmas.

A koresma purgatorium, a kávéház pokol, a szabad természet mennyország.

A szabad levegőt nem lehet szuronyal elzárolni.

A hegyen az ember közelebb van az éghez és önmagához.

Az enervátság a mi nemzedékünk eredeti bűne, a természet a megváltó, a turistaság az apostola.

Az őskorban az ember a természet rabja volt, az ókorban félt tőle, a középkorban megtagadta és egészen elszakadt tőle, az újkorban leigázta, hogy kizsákmányolja. A jövőkorban az embernek örök frigyre kell lépnie vele, hogy igazán a természet koronája lehessen.

A természet nyitott könyv, de a zárt falak közt tengő ember analfabeta; a turistaság tanítja meg az írva-olvasásra.

Tiszteld szülődet, a természetet, hogy hosszú életü légy e földön.

Könnyebben lehet a zsarnok ellen büntetlenül merényletet elkövetni, mint a természet ellen.

A kormánybiztos nem függesztheti fel a természet rendjét.

Nem fényes csarnokban tartották a legremekebb prédikációt, Krisztus hegyi beszédét, hanem a szabad természetben.

Az Isten választott népe negyven évi turistáskodásban szabadult meg az egyiptomi húsos fazekak okozta blazirtságtól.

Az Ur nem zárt templomfalak közt adta a tizparancsolatot, hanem a Sinai hegyen.

Az Ur égő csipkebokorban jelent meg Mózesnek, és megjelenik minden nyitó rózsabokorban a kegyeslelkű turistának.

A mennydörgés hinni tanít, a szivárvány remélni, a verőfény szeretni.

A turistaság az egészség takarékpénztára.

A ki nem gyalog jár, mankón jár.

Turistaság és patika fordított arányban állanak.

A tudomány megállapította, hogy a nomád népeknél magasabb az átlagos életkor, mint a telepedetteknél. Ezeknél a hiányt a turistaság pótolhatja.

Egy pohár tej a havason többet ér, mint egy palack pezsgő a városban.

A szabadban sétálni hasznosabb munka, mint az íróasztalnál görnyedni.

Ha divatba jön a turistaság, kimegy a divatból sok divatos nyavalya.

Ép testben ép lélek: az emberiség fejlődése e fontos problémáját oldja meg a turistaság.

A lelkeket semmi sem hozza közelebb egymáshoz, mint a természet szépségeiben való együttes gyönyörködés.

Az emberek közti hajszában ütött sebet a természet magánya hegeszti be.

A világgýűlölet ellenszere a természet szeretete.

A degenerált emberiség renaissance-a a természethez való visszatérés. Ennek az útmutatója a turistaság.

A friss szabad levegő, a nap éltető tüze, az üdítő víz, az erőt újító anyaföld az élet négy eleme, a turistaságban össze vannak foglalva.

Az élet szétválasztja a társadalom rétegeit, a turistaság egyesíti az anya természet ölén.

Nincs semmi, a mi jobban egyesíti a hasznost a kellemessel, mint az iskolai kirándulás.

A természet szertára szemléltetőbb, mint az iskoláé.

A turista-politikánk hines elég tekintettel a családi kirándulásokra, pedig ezek orvosolhatnák a részben elfajult családi nevelés némely baját.

Olcsó és kényelme: családi kirándulások felüdíthetnék a pelyhűdt családi életet.

Vigyétek gyermekeiteket a szabad természetbe: ők öregbedni fognak minden jóban, ti meg megifjúhadtok.

Két rokon szív könnyebben talál egymásra a szabad természet ölén, mint a bálterem parketjén.

Az életbiztosító társaságoknak minden erőből elő kellene mozdítaniok a turistaságot, amely biztosítja a dividendákat.

A hegyóriásokkal szemben eltörpül az emberi nagyság és hatalom; a tavasz bájai mellett elhomályosodik az emberi szépség; a természet kincseihez mérten koldus az emberi gazdagság; a teremtés bölcs rendjéhez képest tévelygés az emberi okosság. A természetben elmélkedve gyönyörködés, tehát az igazi turistaság óvó és gyógyító szere a nagyzásnak és dölyfnek, a hiuságnak és irigységnek, a hivalkodásnak és fukarságnak, az önhittségnek és elbizakodásnak. A természet ölén eltűnnek a mesterséges különbségek; mindnyájan emberek és testvérek vagyunk.

H. A.

EGYESÜLETI ÉLET.

Az E. K. E. révi osztályának I. közgyűlése.

F. évi június hó 27-én az országos hírű „Zichy Ödön” cseppkő-barlangnál tartotta a múlt évben alakult E. K. E. révi osztály I-ső közgyűlést. Jelen voltak: Bay József törv. elnök (Nagyvárad), Bitzy János főerdész (Rév), Bodor Pál lelkész (Rév), Beöthy Dávid szolgabíró (Élesd), Fiber Vilmos erdész (Remec), Gulácsy Endre igazgató (Rév), Hanka Imre albíró (Élesd), Handl Károly barlang gondnok (Rév), Hollóssy Gyula főjegyző (Rév), Jakabfi József (Élesd), Kaszó Gyula erdész (Rév), Kakas Vencel (Rév), Kis Dávid (Nagyvárad), dr. Nagy Béla kir. közjegyző (Élesd), Osváth Jenő járási számvevő (Élesd), Torday Lajos tanító (Rév), dr. Várkonyi Gábor járásbíró (Élesd), gróf Zichy Ödön (Gégény), és a központ képviselőjében M. Kovács Géza E. K. E. főtitkár.

Elnökölt gróf Zichy Ödön, ki a rendes évi közgyűlést a következő szavakkal nyitotta meg:

Igen tisztelt Uraim és Tagtársaim!

Mindenekelőtt hálás köszönetet mondok

Önöknek, hogy első közgyűlésünkön oly szívesek voltak megjelenni. Körül-belül 1 éve annak, hogy révi osztályunk megalakulása után kezelésbe vettük a cseppkő-barlangot s így szükségét láttam annak, hogy egybegyűlvén beszámoljunk a történetekről, mit alkottunk, mennyire haladtunk kutatásainkban, egyszóval, hogy működött egyesületünk az elmúlt évben, s mik a teendőink a jövőre? Egyuttal kedves kötelességemnek tartom, ha mindnyájunk nevében köszönetet mondok Veres István lelkész úrnak az elmúlt évben tett fáradozásáért, aki sajnos, eltávozott körünkől és aki, remélem, a távolban is jóindulatát egyletünknek fenntartja. Köszönetet mondok Handl Károly barlanggondnok úrnak, aki ügyes munkálkodásával és rendelkezéseivel nemcsak az E. K. E., de az egész turistavilág tetszését és elismerését kiérdemelte. Ígéretem szerint a hidat a Kőrösön keresztül elkészíttettem és átadtam a közforgalomnak, remélem, hogy a vonat megállását is nemsokára megnyerjük és akkor rohamlépésekkel fogunk előre haladni a kitűzött cél felé.

Ezennel az E. K. E. révi osztályának I-ső közgyűlését megnyitom és felkérem Gulácsy Endre oszt. titkár a jegyzőkönyv vezetésére. Közgyűlés éljenzéssel fogadta az elnöki megnyitót. Határozatilag kimondotta, hogy Veres Istvánnak és Handl Károlynak köszönetet szavaz és arról őket írásban értesíti.

Ezután Gulácsy Endre oszt. titkár terjesztette elő költői lendülettel megírt évi jelentését, a melyben felsorolta az osztály évi működését.

A Zichy-barlangból eddig már 750 méter van feltárva. A barlangnak a múlt évben 4425 látogatója volt. A nagymérvű látogatásnak okozója nemcsak a barlang szépsége, hanem az is, hogy a turisták kényelmi igényeinek az E. K. E. turista vendéglő megnyitásával eleget lehet tenni. Megemlékezett továbbá ama pótolhatatlan veszteségről is, a mely Czárán Gyula elhunytával nemcsak az E. K. E.-t és annak révi osztályát, hanem az egész hazai turistaságot érte. A tartalmas évi jelentést a közgyűlés tudomásul vette és azzal kapcsolatosan többek hozzá szólása után kimondotta, hogy jövőre a barlangban a gyertyák használatát korlátozza és hogy egy fővezető mellé esetről-esetre kiegészítő vezetőket alkalmaz. Ezután Handl Károly

barlang-gondnok a következő jelentést terjesztette elő:

Méltóságos Elnök Úr!

Tisztelt Közgyűlés!

A múlt év tavaszán alakult meg az E. K. E. révi osztálya. Az alkalommal ama megtisztelő megbízást nyertem, hogy az 1903-ban fölfedezett cseppkőbarlangra az E. K. E. nevében mint barlang-gondnok felügyeljek és azt a rendelkezésemre álló eszközök erejéig tehetségem szerint tovább fejlesszem, továbbá, hogy az osztály pénztárát kezeljem. Feladatomat most máz az képezi, hogy az említett időponttól kezdve a T. közgyűlésnek működéséről beszámoljak és az 1905. évi osztály pénztári számadást előterjesszem. Az E. K. E. központja amikor a „Zichy Ödön“-cseppkőbarlangot szerződészerűleg kezelésébe vette, az uradalommal egyetértve felülvizsgálta mindazokat a munkálatokat, amelyeket a barlangban végeztem és ugyanakkor megállapította azokat a terheket, a melyek néhai neves turistáknak, Czárán Gyulának előlegezéséből származtak és azzal megterhelte az osztálypénztár számadását. Intézkedett továbbá az iránt is, hogy rendszeres számadási könyvek fektetessenek fel, szelvényes jegyeket küldött, hogy a belépő díjakat azokkal ellenőrizni lehessen. Így kezdődött meg a rendszeres kezelés. Az E. K. E. központja számadásaimat kiküldöttje által félvényként felülvizsgálta, lezárta és a forgalmi kimutatást esetről-esetre rendelkezésre bocsajtotta a központnak és az uradalomnak. Az említett forgalmi kimutatások eredményét a következőkben van szerencsém előterjeszteni: Az 1905-ik évben belépőjegyekből befolyt 2780 K 50 f. központi jelvényekből . . . 42 „ — „ tagdíjba . . . . . 6 „ — „ nyomtatványokból . . . . . 89 „ 93 „
Összesen: . . . 2918 K 43 f.

Kiadás volt:

Központi tagdíj és portó	6 K 12 f.
központi jelvény	41 „ 88 „
adosság törlesztés	858 „ 44 „
központi közgyűlés kiadásai	207 „ 53 „
barlang fejlesztés, munkadíj stb.	1616 „ 81 „
<u>Összes kiadás: . . . . .</u>	<u>2730 K 78 f.</u>
Készpénz maradvány f. évre	187 K 65 f.

A mint a felsorolt számadatokból látszik, az elmúlt évet hiánnyal zártuk le, mert szerződés szerint az uradalomnak kötelesek lettünk volna 307 K. 13 f.

százalékot beszállítani, de nem volt miből, tehát azt a folyó évre mint terhet kellett áthoznunk. Barlang fejlesztés és kezelési kiadásaink igen magas összeget tettek ki, mert a barlangban a munka soha sem szünetelt. Nagyobb kiadásaink voltak a Korust és a Stix patakat összekötő lépcsőzet, továbbá a Pokol felett készítenő áthidalás munkálatainál és a Pokoltói a belső részbe juthatás céljából készült 30 m. alagut furásánál. Most már a fő munkálatok elő vannak készítve és ha elegendő pénz fog rendelkezésre állani, akkor az újabban felkutatott részt is csakhamar meglehet nyitni a nagy közönség előtt.

Kötelességemnek tartom arról is jelentést tenni, hogy az E. K. E. központ 3 nagy, 8 kicsi jelzőtábla, 2 kötélhágcsó, 2 csónak, levelezési nyomtatványok, bélyegek adományozásával támogatta osztályunkat, továbbá a barlang leírását számunkra kinyomatta és az abból befolyó jövedelmet teljesen részünkre engedte át. E címen a múlt év folyamán 89 K. 93 f. bevételünk volt, továbbá váradi Vueskies Juliánna szintén egy csónakot ajándékozott. Ezekben voltam bátor a múlt évi működéséről és a pénztár állapotáról jelentésemet megtenni. Kérem a jóváhagyó tudomásulvételt és a felmentvény megadását.

Közgyűlés jóváhagyólag vette tudomásul a jelentést, megadta a felmentvényt és azután megállapította a f. évi költségvetést, amely szerint 2600 korona bevétellel szemben 2582 K. 13 fillér kiadás irányoztatott elő. Továbbá kutasokra és feltárásokra az előirányzatban 1000 korona vétetett fel.

A tárgysorozat további rendjén Kovács Géza főtitkár indítványára a közgyűlés az eddigi tisztikart és választmányt, továbbá a megüresedett alelnöki állásra Hollósy Gyulát, választmányi tagságra pedig Bodor Pált egyhangulag kikiáltotta.

Bitzy Jánosnak és Bodor Pálnak a jegyzőkönyv hitelesítésére való felkérése után elnök a közgyűlést bezárta és zároszavában kérte a tagokat, hogy jövőre se tagadják meg a tisztikartól a támogatást és igyekezzenek a turistaságnak mentől több hívet toborozni.

K. G.

Szerkesztő: Merza Gyula.

Nyomtatott Gombos Ferencnél Kolozsvárt. Deák Ferenc-utca 12. szám alatt.